

Nr 14

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen jämte i ämnet väckta motioner, dels väckt motion om utbyggnad av vattenvården, dels ock väckt motion angående förvaringen av petroleumprodukter i underjordisk cistern.

Genom en den 30 december 1963 dagtecknad proposition, nr 42 år 1964, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i vattenlagen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Det i propositionen framlagda förslaget syftar främst till att bereda bättre skydd för vattenförsörjningen. Enligt förslaget skall länsstyrelserna ha befogenhet att fastställa skyddsområden för vattentäkter och grundvattentillgångar samt meddela skyddsföreskrifter med generell giltighet inom sådana områden. Vidare föreslås, att vattendomstolar skall kunna helt förbjuda utsläpp av kloakvatten i ytvattenområden för att skydda vattenförsörjning för samhällen eller för livsmedelsindustrier och liknande inrättningar. Vattendomstolorna skall enligt förslaget kunna mellan vattentäktägare och dem som avleder eller ämnar avleda kloakvatten efter skälighet fördela merkostnader som uppkommer för att ytvattentäkter skall befrias från tillförsel av kloakvatten eller för att särskilt långtgående kloakvattenrening skall vidtagas av hänsyn till vattenförsörjning.

Slutligen föreslås ändringar i vattenlagen i syfte att sätta strålskyddsmyndigheten i tillfälle att följa de ärenden rörande radioaktivt avloppsvatten, som behandlas vid syneförrättningar eller av vattendomstolar.

Författningsförslaget

Det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i vattenlagen har följande lydelse.

Förslag till Lag om ändring i vattenlagen

Härigenom förordnas beträffande vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523)¹, *dels* att 2 kap. 58 § skall upphöra att gälla, *dels* att 2 kap. 45 §, 8 kap. 23, 28 och 29 §§, 10 kap. 44, 68 och 74 §§, 11 kap. 17 och 59 §§ samt 62 § 3 mom. ävensom 13 kap. 14 § skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att i 2 kap. skola införas sju nya paragrafer, betecknade 62—68 §§, av den lydelse här nedan angives, *dels* att i 2 kap. 38, 42—44, 47—56 och 59—61 §§, 9 kap. 46 § 1, 2, 3 och 5 mom., 11 kap. 30, 36, 37, 50, 60, 63 och 83 §§, 13 kap. 1, 3, 4, 8 och 11—13 §§ samt 14 kap. 6 § ordet »vattentäkt» eller böjningsformer av detta ord skola ersättas med ordet »grundvattentäkt» eller motsvarande former härav, *dels* ock att rubriken till 2 kap. och överskriften före 2 kap. 42 § skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i 2 kap. skola införas två nya överskrifter, en omedelbart före 42 § och en omedelbart före 62 §, med nedan angiven lydelse.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 KAP.

Om byggande i vatten och om
vattentäkt.

Om byggande i vatten och om
grundvattentäkt.

Om vattentäkt.

Om grundvattentäkt.

Om anordnande och nyttjande av
grundvattentäkt.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 38 § SFS 1941:614, 2 kap. 42—45, 47—56 och 58—61 §§ 1939:146, 8 kap. 23 § 1956:581, 8 kap. 28 § 1941:614, 8 kap. 29 § 1955:315, 9 kap. 46 § 1939:146, 10 kap. 44 § 1961:548, 10 kap. 68 och 74 §§ 1956:581, 11 kap. 17 § 1954:124, 11 kap. 30 § 1948:479, 11 kap. 36 § 1956:581, 11 kap. 37 § 1954:124, 11 kap. 50 och 59 §§ 1961:548, 11 kap. 60 § 1939:146, 11 kap. 62 § 3 mom. och 63 § 1944:87, 11 kap. 83 § 1948:479, 13 kap. 1, 3 och 4 §§ 1939:146, 13 kap. 8 och 11 §§ 1961:48, 13 kap. 12 § 1954:124, 13 kap. 13 och 14 §§ 1939:146 samt 14 kap. 6 § 1954:124.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

42 §.

45 §.

Tarvas för — — — — — är stadgat.

Erfordras till skydd mot förorening av grundvatten, att å annan tillhörig fastighet lägges besvär eller last, skall ock vad i första stycket är stadgat äga tillämpning. Meddelas beslut härom, skall vattenrättsdomaren ofördröjligen göra anmälan om beslutet hos inskrivningsdomaren; och varde med anmälan så förfaret, som om bevis angående verkställd utmätning av fast egendom finnes föreskrivet.

Om skydd för grundvatten.

62 §.

Erfordras till skydd mot förorening av grundvatten, att å annan tillhörig fastighet lägges besvär eller last, vare fastighetens ägare pliktig att tåla sådant intrång mot ersättning, som sägs i 9 kap.

Meddelas beslut som avses i första stycket, skall vattenrättsdomaren ofördröjligen göra anmälan om beslutet hos inskrivningsdomaren. Med anmälan skall så förfaras, som finnes föreskrivet om bevis angående verkställd utmätning av fast egendom.

63 §.

Vill någon utföra grävning eller sprängning eller anordna upplag eller vidtaga annan åtgärd, som kan befaras medföra menlig inverkan å grundvattentillgång, vilken tillgodoses eller kan antagas komma att framdeles tillgodosöras, vare han skyldig att till skydd för grundvattnet vidtaga de anordningar och tåla den begränsning av verksamheten ävensom i övrigt iakttaga de försiktighetsmått, som skäligen förantedas av omständigheterna.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

64 §.

Konungens befallningshavande äger för att bereda skydd för grundvattentillgång, som tillgodogöres eller kan antagas komma att framdeles tillgodogöras för vattenförsörjningen inom tätbebyggelse, fastställa erforderligt skyddsområde för grundvattentillgången samt med giltighet inom detta område meddela allmänna föreskrifter rörande vad som jämlikt 63 § skall iakttagas.

65 §.

Konungens befallningshavande äger, om ansvar ej finnes stadgat, vid vite tillhålla den, som ämnar vidtaga åtgärd varom sägs i 63 §, att iakttaga vad honom åligger enligt nämnda paragraf eller enligt föreskrift som meddelats med stöd av 64 §.

Har försummelse förelupit i hänseende som angives i första stycket, äger Konungens befallningshavande efter vad som finnes tjänligast antingen förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller vid vite tillhålla den försumlige att själv vidtaga rättelse.

66 §.

Innan allmänna föreskrifter meddelas för skyddsområde enligt 64 §, skall förslag till sådana föreskrifter upprättas samt skriftlig underrättelse om förslagets innehåll genom Konungens befallningshavandes försorg sändas till varje ägare av fastighet inom skyddsområdet samt till de kända nyttjanderättshavare, vilkas rätt beröres. Är mark samfällad för flera fastigheter, erfordras ej underrättelse till de särskilda delägarna i den samfällda egendomen; finnes för denna känd styrelse, skall styrelsen underrättas. I underrättelsen skall angivas vad sakägare, som vill framföra erinran mot förslaget, har att iakttaga.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

67 §.

När skyddsområde enligt 64 § fastställts eller tidigare meddelade bestämmelser för sådant område ändrats eller upphävts, skall Konungens befallningshavande ofördröjligen införa beslutet härom i länskungörelserna ävensom ombesörja att kungörelse om beslutet anslås å anslagstavla för kommun, som beröres av beslutet, och införes i en eller flera ortstidningar. Genom Konungens befallningshavandes försorg skola tryckta exemplar av föreskrifter, som meddelats för visst skyddsområde, finnas att tillgå för allmänheten mot betalning.

Har beslut som i första stycket sägs meddelats i anledning av ansökan, skola kostnaderna för kungörandet bestridas av sökanden.

68 §.

Har kommunal myndighet meddelat beslut jämlikt föreskrift utfärdad med stöd av 64 §, må däröver anföras besvär hos Konungens befallningshavande.

Konungens befallningshavandes beslut enligt 64 eller 65 § så ock kommunal myndighets beslut, som avses i första stycket, skola omedelbart lända till efterrättelse och gälla intill dess annorlunda förordnas.

8 KAP.

23 §.

Den, som — — — — — enskild synpunkt.

Till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, vars vatten användes eller kan antagas komma att framdeles användas för samhälles vattenförsörjning eller i fabrik eller annan inrättning för framställning av varor avsedda att förtäras av allmänheten, må kloakvatten icke avledas, om därigenom kan uppkomma fara för spridning av smitta eller eljest våda ur hälsosynpunkt.

Kloakvatten som — — — — — utan olägenhet.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

av radioaktivt avloppsvatten, skall avskrift som nu sagts sändas även till strålskyddsmyndigheten.

74 §.

Avskrift av — — — — — nämnda ställen.

I andra — — — — — avskrift därav.

Har fiskeritjänsteman — — — — — av företaget.

Har statens vatteninspektion av-
givit yttrande till förrättningsman-
nen angående företag, som avses
i 43 § tredje stycket, eller är fråga
om företag enligt 8 kap., skall av-
skrift av utlåtandet eller meddelan-
de jämte underrättelse, som i för-
sta stycket sägs, översändas till vat-
teninspektionen.

Har statens vatteninspektion av-
givit yttrande till förrättningsman-
nen angående företag, som avses
i 43 § tredje stycket, eller är fråga
om företag enligt 8 kap., skall av-
skrift av utlåtandet eller meddelan-
de jämte underrättelse, som i för-
sta stycket sägs, översändas till vat-
teninspektionen. *Avser företaget av-
ledande av radioaktivt avloppsvat-
ten, skall avskrift eller meddelande
jämte underrättelse som nu sagts
sändas även till strålskyddsmyndig-
heten.*

11 KAP.

17 §.

Till vattenmål hänföres följande mål:

A. ansökningsmål:

A. ansökningsmål:

7. ansökan om prövning jämlikt
2 kap. 47 §, huruvida och under
vilka villkor *vattentäkt* må anläggas eller nyttjas;

8. ansökan om prövning jämlikt
2 kap. 53 § av lagligheten av be-
fintlig *vattentäkt*;

9. ansökan jämlikt 2 kap. 56 §
första stycket om meddelande av
bestämmelser angående den omfatt-
ning, i vilken grundvatten må till-
godogöras vid annan tillhörig *vattentäkt*;

10. ansökan jämlikt 2 kap. 59 §
andra stycket om prövning, under
vilka villkor *vattentäkt* må tagas
ur bruk;

7. ansökan om prövning jämlikt
2 kap. 47 §, huruvida och under
vilka villkor *grundvattentäkt* må
anläggas eller nyttjas;

8. ansökan om prövning jämlikt
2 kap. 53 § av lagligheten av be-
fintlig *grundvattentäkt*;

9. ansökan jämlikt 2 kap. 56 §
första stycket om meddelande av
bestämmelser angående den omfatt-
ning, i vilken grundvatten må till-
godogöras vid annan tillhörig
grundvattentäkt;

10. ansökan jämlikt 2 kap. 59 §
andra stycket om prövning, under
vilka villkor *grundvattentäkt* må ta-
gas ur bruk;

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

B. stämmingsmål:

B. stämmingsmål:

31. talan om borttagande eller ändrande av annan tillhörig *vattentäkt*, som ej är avsedd allenast för viss fastighets förseende med vatten till husbehovsförbrukning, eller om förbud mot tillgodogörande av *grundvatten* vid sådan *vattentäkt*, såframt talan grundas därå att *vattentäkten* icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet eller att *grundvatten* vid *vattentäkten* tillgodogöres till större myckenhet än lagligen är tillåten;

32. talan om ersättning för skada eller intrång av sådan *vattentäkt*, som under 31 sägs;

33. talan om ansvar för det sådan *vattentäkt* anlagts eller ändrats eller nyttjats i strid mot stadgande i denna lag eller mot föreskrift, som med stöd av denna lag meddelats;

34. talan jämlikt 2 kap. 51 § om ändrande av *vattentäkt*, vartill vattendomstolen meddelat tillstånd, eller om ändrade föreskrifter rörande tillgodogörande av *grundvatten* vid sådan *vattentäkt*;

35. talan jämlikt 2 kap. 56 § andra stycket om meddelande av föreskrifter rörande tillgodogörande av *grundvatten* vid annan tillhörig *vattentäkt* eller ändrande av förut givna sådana föreskrifter;

36. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 45 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden;

56. talan jämlikt 9 kap. 46 § om ändring i vad förut bestämts angående vederlag för vatten, som skall tillhandahållas i ersättning för förlust av *grundvatten*, eller om rätt att åter komma i åtnjutande av möjlig-

31. talan om borttagande eller ändrande av annan tillhörig *grundvattentäkt*, som ej är avsedd allenast för viss fastighets förseende med vatten till husbehovsförbrukning, eller om förbud mot tillgodogörande av *vatten* vid sådan *grundvattentäkt*, såframt talan grundas därå att *grundvattentäkten* icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet eller att *vatten* vid *grundvattentäkten* tillgodogöres till större myckenhet än lagligen är tillåten;

32. talan om ersättning för skada eller intrång av sådan *grundvattentäkt*, som under 31 sägs;

33. talan om ansvar för det sådan *grundvattentäkt* anlagts eller ändrats eller nyttjats i strid mot stadgande i denna lag eller mot föreskrift, som med stöd av denna lag meddelats;

34. talan jämlikt 2 kap. 51 § om ändrande av *grundvattentäkt*, vartill vattendomstolen meddelat tillstånd, eller om ändrade föreskrifter rörande tillgodogörande av *vatten* vid sådan *grundvattentäkt*;

35. talan jämlikt 2 kap. 56 § andra stycket om meddelande av föreskrifter rörande tillgodogörande av *grundvatten* vid annan tillhörig *grundvattentäkt* eller ändrande av förut givna sådana föreskrifter;

36. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 45 eller 62 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden;

56. talan jämlikt 9 kap. 46 § om ändring i vad förut bestämts angående vederlag för vatten, som skall tillhandahållas i ersättning för förlust av *gundvatten*, eller om rätt att åter komma i åtnjutande av möjlig-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

het att vid egen vattentäkt tillgodogöra grundvatten;

het att vid egen grundvattentäkt tillgodogöra vatten;

C. besvärsmål:

C. besvärsmål:

D. underställningsmål:

D. underställningsmål:

Hurusom, efter ————— i 68 §.

59 §.

De handlingar ————— ————— angivna ställena.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall avskrift av utslaget utan dröjsmål översändas till statens vatteninspektion.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall avskrift av utslaget utan dröjsmål översändas till statens vatteninspektion och, där företaget avser avledande av radioaktivt abloppsvatten, till strålskyddsmyndigheten.

62 §.

3 mom. Vad i ————— ————— andra ansökningsmål.

I mål rörande vattentäkt skall, såframt medgivande att vid vattentäkten tillgodogöra grundvatten lämnas, utslaget tillika, där ersättning skall utgå genom tillhandahållande av vatten eller det eljest kan anses erforderligt, angiva fastighet, med vilken rätten till tillgodogörandet skall för framtiden vara förenad (vattentäktsfastighet). Vattenrättsdomaren bör fördenskull, när omständigheterna därtill föranleda, i mål, som nu nämnts, tillse att, såvitt möjligt, en för ändamålet lämpad fastighet varder under målets handläggning bildad.

I mål rörande grundvattentäkt skall, såframt medgivande att vid grundvattentäkten tillgodogöra grundvatten lämnas, utslaget tillika, där ersättning skall utgå genom tillhandahållande av vatten eller det eljest kan anses erforderligt, angiva fastighet, med vilken rätten till tillgodogörandet skall för framtiden vara förenad (vattentäktsfastighet). Vattenrättsdomaren bör fördenskull, när omständigheterna därtill föranleda, i mål, som nu nämnts, tillse att, såvitt möjligt, en för ändamålet lämpad fastighet varder under målets handläggning bildad.

I utslag ————— ————— 10 kap. 67 §.

13 KAP.

14 §.

Borttager eller fördärvar någon uppsåtligen vattenmärke eller observationsrör eller särskilt anbragt fixpunkt, vartill domstols eller annan

Borttager eller fördärvar någon uppsåtligen vattenmärke eller observationsrör eller särskilt anbragt fixpunkt, vartill domstols eller annan

(Gällande lydelse)

myndighets beslut om byggande i vatten eller anläggande av *vattentäkt* eller vattenreglering eller rörande hushållning med eller tillgodogörande av vatten hänför sig, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

(Föreslagen lydelse)

myndighets beslut om byggande i vatten eller anläggande av *grundvattentäkt* eller vattenreglering eller rörande hushållning med eller tillgodogörande av vatten hänför sig, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Har Konungens befallningshavande förordnat att överträdelse av föreskrift som meddelats med stöd av 2 kap. 64 § skall föranleda ansvar, dömes den som överträder föreskriften till böter, högst trehundra kronor, eller, om förseelsen avsett åliggande av större vikt eller därigenom förorsakats avsevärd skada eller olägenhet, till dagsböter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1964.

Har fråga om villkoren för avledande av kloakvatten före ikraftträdandet blivit av vattendomstol eller synemän slutligen prövad, skall vid fullföljd av talan eller vid underställning äldre lag äga tillämpning.

Ändå att avledande påbörjats före ikraftträdandet, skall 8 kap. 23 § i nya lydelsen gälla, dock allenast därest frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening icke blivit prövad i ansöknings- eller underställningsmål före ikraftträdandet och ej heller därefter med tillämpning av äldre lag.

Ej må på grund av vad i 8 kap. 28 § andra stycket stadgas bidragskyldighet åläggas för ökad kostnad, som uppkommit före ikraftträdandet eller inträtt därefter i anledning av beslut som meddelats före ikraftträdandet.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

dels i första kammaren nr 661 av herr *Jonasson m. fl.* samt i andra kammaren nr 807 av herrar *Persson* i Heden och *Elmwall*; och

dels i första kammaren nr 662 av herrar *Hansson, Nils, och Pettersson, Gunnar*, samt i andra kammaren nr 806 av herr *Hamrin* i Kalmar *m. fl.*

I motionerna I: 661 och II: 807, som är likalydande, hemställas

»I. att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 42 måtte

A. besluta 1. a) att skyddsområde avseende grundvattentäkt må fastställas av vattendomstol på framställning av länsstyrelse, dock att länsstyrelse om så prövas nödvändigt må meddela interimistiskt beslut om skyddsområde för högst ett år i sänder och sammanlagt högst tre år,

b) att sakägare, som till följd av föreskrift om skyddsområde åsamkas

större intrång än han enligt aktsamhetsregelns allmänna tillämpning är skyldig tåla utan ersättning, må äga rätt till ersättning i den omfattning som av vattendomstol prövas skäligt;

2) att den i propositionen föreslagna lydelsen av 8 kap. 23 § andra stycket vattenlagen skall ändras så att det i stycket stadgade förbudet kommer att gälla därest avledande av kloakvatten kan medföra fara för spridning av parasiter, smittosamma sjukdomar eller eljest våda ur hälsosynpunkt eller sanitär olägenhet;

3) att sakägare må, om han åsamkas merkostnad till följd av tillämpning av 8 kap. 23 § första stycket vattenlagen, av motpart erhålla bidrag till merkostnaden och, om han åsamkas merkostnad till följd av tillämpning av i propositionen föreslagna andra stycket nämnda lagrum, ersättning för merkostnaden, allt enligt vad som av vattendomstol prövas skäligt;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lagstiftnings- och andra åtgärder i syfte att motverka vattenföroreningar och sänka förorenade vattenområden samt om undersökning rörande vattenföroreningarnas omfattning m. m.;

C. beakta vad i motionen i övrigt anförts; samt

II. att vederbörande utskott måtte utarbeta lagförslag som föranledes av ovan nämnda yrkanden».

I motionerna I: 662 och II: 806, som ävenledes är likalydande, hemställes

»A. att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 42 måtte

1) för sin del besluta sådan utformning av författningen,

a) att laglig möjlighet öppnas att anordna skyddsområden för ytvatten,

b) att förändringar av ytvattensituationen ej tillåts utan föregående obligatorisk prövning,

c) att länsstyrelse ges möjlighet att fastställa skyddsområde och särskilda föreskrifter utan beaktande av frågan om intrånget har sådan karaktär att ersättning skall utgå,

d) att sakägare, när skyddsområde fastställts eller särskilda föreskrifter meddelats, skall ha rätt att föra talan om ersättning vid domstol, ävenså rätt att föra talan om oförutsedd skada;

2) avslå Kungl. Maj:ts förslag till lydelse av 8 kap. 28 § vattenlagen om kostnadsfördelning mellan vattenförsörjningsintresse och avloppsintresse;

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t

a) betona angelägenheten av att lokal myndighet bereds tillfälle att i större omfattning än i Kungl. Maj:ts förslag antingen dispensera från skyddsområdesföreskrifter eller, där så är lämpligare, höras innan länsstyrelse avgör dispensärenden,

b) betona vikten av att vattenvårdens organisationsproblem snarast löses,

c) hemställa om utredning om i vilken omfattning det är lämpligt och praktiskt möjligt att skydda ytvatten enligt samma normer som i Kungl. Maj:ts förslag för grundvatten;

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till de författningstexter som erfordras enligt yrkandena under A. 1) ovan».

Därjämte har utskottet i samband med propositionen behandlat två inom riksdagen väckta fristående motioner, nämligen dels i andra kammaren nr 166 av herrar *Elmwall* och *Persson* i Heden och dels i samma kammare nr 382 av fru *Ekroth m. fl.*

I motionen II: 166 hemställas »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam prövning och förslag rörande

a) förstärkning av den officiella vattenvården i fråga om sakkunskap samt personella och ekonomiska resurser, så att även utförlig behandling av vattenvårdsärenden, inklusive rådgivning åt kommunerna, möjliggöres i enlighet med vad som angivits i motionen;

b) ändring och komplettering av gällande lag på vattenvårdens område, så att å ena sidan alla ekonomiskt berörda näringar erhåller skydd, även av ekonomisk natur, samt å andra sidan en mera omfattande skyldighet kommer att åvila även mindre bebyggelseområden, särskilt med hänsyn till rening av avloppsvatten».

I motionen II: 382 hemställas

»att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förordningen om brandfarliga varor SFS 568/61 23 § 3 mom. att i marken kring underjordisk cistern för förvaring av petroleumprodukter skall finnas skydd i form av betongkasun av fullgod beskaffenhet eller annan fullt säker anordning som verkamt förhindrar skada på yt- eller grundvattentäkt,

att föreskrifter utfärdas avseende kontinuerlig kontroll av i marken redan nedlagda oljecisterner samt

att uppdraga åt vederbörande utskott att utforma erforderlig lagtext».

Beträffande motionernas fullständiga innehåll får utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas nedan, hänvisa till motionerna II: 166, II: 382, II: 806 och II: 807.

Propositionens tillkomst

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 januari 1953 tillkallade dåvarande statsrådet Hjalmar Nilson särskilda sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag om åtgärder till motverkande av förorening av sjöar och vattendrag. Efter att tidigare ha avgivit två betänkanden angående lagstiftnings- och organisationsfrågor inom vattenvårdens område har de sakkunniga, som antagit benämningen vattenvårdskommittén, den 6 december 1960 avgivit ett betänkande med titeln »Skydd för vattenförsörjningen» (SOU 1960: 38)¹.

¹ Betänkandet är undertecknat av vattenrättsdomaren Gösta Schirén, ordförande, överinspektören Sven Andersson, direktören Torsten Andersson, ledamoten av riksdagens första kammare, chefredaktören Torsten Bengtsson, laboratorn G. Laurell, ledamoten av riksdagens andra kammare greve T. G. von Seth, förutvarande distriktsingenjören för vatten och avlopp Ossian Svensson, förutvarande överinspektören Sten Vallin och direktören Gösta Åqvist.

Vattenvårdskommittén föreslår i betänkandet vissa ändringar i vattenlagen för att bereda bättre skydd för vattenförsörjningen. Förslagen avser att såvitt möjligt mot förorening skydda grundvatten och ytvatten, som användes eller avses skola användas för konsumtion inom tätbebyggelse eller av livsmedelsindustri o. d. Beträffande vattenvårdskommitténs *förslag till lag om ändring i vattenlagen* hänvisas till propositionen s. 100—105 (*Bilaga B*).

Över betänkandet jämte vid detta fogat lagförslag har efter remiss yttranden avgivits av vattenöverdomstolen efter hörande av vattendomstolar, medicinalstyrelsen (med överlämnande av yttranden från statens bakteriologiska laboratorium, Förste provinsialläkarnes förening, Svenska stadsläkarföreningen, Svenska provinsialläkarföreningen samt förste provinsialläkarna i Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Kalmar, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län, förste stadsläkarna i Göteborg, Malmö och Norrköping, två hälsovårdskonsulenter samt medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd professor L. Friberg), statens institut för folkhälsan, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, kammarkollegiet, statskontoret, lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen (med yttranden från Svenska läsveterinärföreningen och Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien), statens vatteninspektion, kommerskollegium (med yttranden från Stockholms handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Gotlands handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, handelskammaren i Karlstad, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, handelskammaren i Gävle, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare), Sveriges geologiska undersökning, överståthållarämbetet (med yttrande från Stockholms stadskollegium), länsstyrelsen i Stockholms län (med yttranden från Stockholms läns och stads lantbruksnämnd, Stockholms förorters samarbetsnämnd och Stockholms norra förorters vattenverksförbund), länsstyrelsen i Uppsala län (med yttranden från förste provinsialläkaren samt distriktsingenjören för vatten och avlopp i länet även som från hälsovårdsnämnderna i Uppsala och Enköpings städer, i Tierps köping samt i Upplands-Bro och Älvkarleby kommuner), länsstyrelsen i Södermanlands län (med yttranden från förste provinsialläkaren och distriktsingenjören i länet), länsstyrelsen i Jönköpings län, länsstyrelsen i Kalmar län (med yttranden från lantbruksnämnden, förste provinsialläkaren och distriktsingenjören i länet samt från hälsovårdsnämnderna i Kalmar, Oskarshamn och Västervik), länsstyrelsen i Kristianstads län (med yttranden från förste provinsialläkaren, läsveterinären, länsarkitekten och distriktsingenjören i länet samt från hälsovårdsnämnderna i Osby och Åstorps köpingar och kommunalnämnden i Barkåkra kommun),

länsstyrelsen i Malmöhus län, länsstyrelsen i Hallands län (med yttranden från förste provinsialläkaren, länsarkitekten och hushållningssällskapet i länet samt drätselkammaren i Halmstad), länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län (med yttranden från förste provinsialläkaren, länsveterinären och distriktsingenjören i länet), länsstyrelsen i Älvsborgs län (med yttrande från distriktsingenjören i länet), länsstyrelsen i Örebro län (med yttranden från förste provinsialläkaren, länsarkitekten och distriktsingenjören i länet, drätselkamrarna i Örebro och Karlskoga samt kommunalnämnderna i Hällefors köping och Linde kommun), länsstyrelsen i Kopparbergs län (med yttranden från förste provinsialläkaren och distriktsingenjören i länet), länsstyrelsen i Västernorrlands län (med yttranden från vägförvaltningen, förste provinsialläkaren, distriktsingenjören och naturskyddsrådet i länet, Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare samt från stadsfullmäktige i Sundsvall, Härnösand och Örnsköldsvik ävensom från kommunalfullmäktige i Timrå och Sköns köpingar samt Ytterlännäs, Selångers och Själevads landskommuner), länsstyrelsen i Västerbottens län (med yttranden från förste provinsialläkaren och distriktsingenjören i länet samt drätselkammaren i Skellefteå och hälsovårdsnämnderna i Lycksele stad samt i Umeå och Stensele landskommuner), naturvårdsutredningen, institutionerna för vatten och avloppsteknik vid tekniska högskolan i Stockholm och vid Chalmers tekniska högskola, Ingeniörsvetenskapsakademien, Svenska landstingsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunaltekniska föreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Föreningen för vattenhygien, Svenska naturskyddsföreningen (med yttrande från Skaraborgs läns naturskyddsförening), Svenska petroleum institutet, Svenska konsulterande ingenjörers förening samt Svenska distriktsingenjörers förening.

Kungl. Maj:t har den 14 juni 1962 uppdragit åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att upprätta förslag till normalskyddsbestämmelser för grundvattentillgång i anslutning till vad som anförts i vattenvårdskommitténs betänkande om skydd för vattenförsörjningen. Styrelsen har den 1 december 1962 avgivit *förslag till skyddsbestämmelser för grundvattentillgång*, vilket förslag återfinnes i propositionen som *Bilaga C* å s. 106—107.

Över förslaget har efter remiss yttranden avgivits av vattenöverdomstolen, medicinalstyrelsen (med yttranden från statens bakteriologiska laboratorium, länsläkarna i Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Älvsborgs, Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län samt från två hälsovårdskonsulenter), statens institut för folkhälsan, järnvägsstyrelsen, kammarkollegiet, statskontoret, lantbruksstyrelsen (med yttranden från Stockholms läns och stads lantbruksnämnd samt från lantbruksnämnderna i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs,

Malmöhus och Hallands län, i Älvsborgs läns norra område samt i Skaraborgs och Västernorrlands län), veterinärstyrelsen, statens vatteninspektion, kommerskollegium, Sveriges geologiska undersökning, länsstyrelsen i Stockholms län (med yttranden från länsläkaren, länsveterinären samt från distriktsingenjören för vatten och avlopp i Stockholms och Gotlands län), länsstyrelsen i Uppsala län (med yttranden från länsläkaren och distriktsingenjören samt från hälsovårdsnämnderna i städerna Uppsala och Enköping, i Tierps köping samt i Håbo och Älvkarleby landskommuner), länsstyrelsen i Malmöhus län (med yttranden från biträdande länsläkaren och från distriktsingenjören i länet), länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län (med yttranden från distriktsingenjören i länet) vattenvårds-kommittén, Svenska kommunaltekniska föreningen, Svenska vatten- och avloppsverksföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska naturskyddsföreningen, Samfundet för hembygdsvård samt Svenska petroleum institutet.

Vattenvårdskommittén har den 23 februari 1962 avgivit ytterligare ett betänkande. I detta, som har titeln »Tillsyn över radioaktiv vattenförorening» (stens. Jo 1962: 2) föreslår kommittén bl. a. viss ändring av vattenlagen i syfte att sätta strålskyddsmyndigheten i tillfälle att följa de ärenden rörande radioaktivt avloppsvatten, som behandlas vid syneförrättningar eller av vattendomstol. Detta betänkande bilagt *förslag till lag om ändring i vattenlagen* är fogat vid propositionen som *Bilaga D* å s. 108—109.

Över betänkandet med därvid fogat lagförslag har efter remiss yttranden avgivits av vattenöverdomstolen efter hörande av vattenrättsdomarna i Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar, försvarets forskningsanstalt, medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, kammarkollegiet, statskontoret, riksrevisionsverket, statens lönenämnd, fiskeristyrelsen, statens vatteninspektion, länsstyrelsen i Stockholms län (med yttranden från överståthållarämbetets och länsstyrelsens civilförvarssektion, Stockholms läns och stads lantbruksnämnd, förste provinsialläkaren, länsveterinären och distriktsingenjören för vatten och avlopp i Stockholms och Gotlands län, Stockholms läns hälsovårdsförbund, Stockholms förorters samarbetsnämnd och Stockholms-traktens vattenverksförbund), länsstyrelsen i Södermanlands län (med yttranden från förste provinsialläkaren och distriktsingenjören i länet), länsstyrelsen i Östergötlands län (med yttranden från förste provinsialläkaren och distriktsingenjören i länet), länsstyrelsen i Kalmar län, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län (med yttranden från förste provinsialläkaren, länsveterinären och distriktsingenjören i länet), länsstyrelsen i Skaraborgs län (med yttranden från förste provinsialläkaren, distriktsingenjören i länet, fiskeriintendenterna i övre södra distriktet och nedre södra distriktet samt från Skaraborgs läns hushållningssällskap), läns-

styrelsen i Västmanlands län (med yttranden från förste provinsialläkaren och distriktsingenjören i länet), professor W. Rodhe vid Uppsala universitets limnologiska institution, professor S. Thunmark vid Lunds universitets limnologiska institution, delegationen för atomenergifrågor, Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté, Ingenjörsvetenskapsakademien, Sveriges industriförbund, Atomkraftkonsortiet Krångede aktiebolag och Co, aktiebolaget Atomenergi, Svenska vattenkraftföreningen, Sveriges fiskares riksförbund, Svenska naturskyddsföreningen, Samfundet för hembygdsvård samt Föreningen för vattenhygien.

Gällande bestämmelser m. m.

Utskottet får i denna del hänvisa till den redogörelse som intagits i propositionen å s. 15—20.

Förslagets allmänna grunder

A. Skydd för vattenförsörjningen

Vattenvårdskommittén

En närmare redogörelse för vattenvårdskommitténs betänkande med förslag till lagstiftning angående skydd för vattenförsörjningen lämnas i propositionen s. 20—29.

Yttrandena

Utskottet hänvisar beträffande innehållet i remissyttrandena till propositionen s. 29—41.

Departementschefen

Som en följd av den alltmer omfattande föroreningen av landets ytvatten liksom av den flerstädes förekommande grundvattensänkningen föreligger på flera håll inom landet en brist på naturligt rena, opåverkade vattentillgångar, varmed de ökande behoven av vatten för konsumtion och andra försörjningsändamål kan tillgodoses. För att trygga vattnets kvalitet kräves därför särskilda åtgärder. Samtidigt som anspråken på rent konsumtionsvatten ökar, gör sig emellertid behovet av områden, där avloppsvatten kan släppas ut, i allt högre grad gällande. I tekniskt hänseende torde de motsättningar mellan vattenförsörjnings- och avloppsintressena som upp-

kommer därvid med hänsyn till framstegen på vatten- och avloppsteknikens område icke vara oövervinnliga. Ofta synes de kunna begränsas till att gälla frågor om reningsåtgärder. Beträffande de rättsliga förhållandena föreligger däremot som vattenvårdskommittén ådagalagt i sitt år 1960 avgivna betänkande vissa brister. I det föregående har framhållits, att bestämmelser som direkt eller indirekt tjänar till att bereda skydd för vattenförsörjningen har meddelats såväl i vattenlagen som i ett flertal andra författningar. Enligt kommitténs uppfattning är det bestämmelserna i vattenlagen som bör förtydligas och fullständigas för att de påtalade bristerna bäst skall avhjälpas. Till denna mening, som genomgående biträtts vid remissbehandlingen, kan även jag ansluta mig.

Kommitténs förslag till ändringar i vattenlagen syftar i första hand till att skapa möjligheter att effektivt skydda vattentillgångar vilka har betydelse för försörjningen med vatten för hushållsändamål och andra ändamål som förutsätter vatten av hög kvalitet. Detta utredningens förslag synes mig i huvudsak väl ägnat att läggas till grund för den önskvärda lagrevisionen.

Beträffande utformningen av den nya lagstiftningen vill jag till en början beröra frågan om olika regler för grundvattenskydd och för ytvattenskydd. Vattenvårdskommittén har i överensstämmelse med gällande rätt för sin del föreslagit en lösning efter olika linjer för grundvattentäkter och för ytvattentäkter. Som den föregående redogörelsen visar har vissa remissinstanser kritiserat kommitténs uppläggning på denna punkt och framfört önskemål om enhetliga bestämmelser. Med hänsyn till att ytvattentäkterna redan nu spelar en stor roll för vår vattenförsörjning och att deras betydelse med all sannolikhet kommer att öka, framstår det i och för sig som önskvärt att genom enhetlig lagstiftning markeras, att grundvatten och ytvatten från skyddssynpunkt bör betraktas som lika betydelsefulla. En sådan uppläggning skulle emellertid stämma mindre väl överens med vattenlagens allmänna systematik. Den vattenrättsliga lagstiftningen rörande vattenförsörjning och avledande av spillvatten har tillkommit etappvis. Vattenlagen innehöll vid sin tillkomst bestämmelser om byggande i vatten och såsom ett särskilt fall av byggande upptogs bortledande av vatten ur sjöar och vattendrag. Av de företag som nu är i fråga är således tillgodogörande av ytvatten för försörjningsändamål det som tidigast blev föremål för lagstiftning. Bestämmelser om rätt till underjordiska vattentillgångar och om villkoren för utnyttjande av sådana infördes i vattenlagen år 1939. Huvudsakligen genom lagstiftning år 1941 tillkom stadgandena om avledande av avloppsvatten till ytvattenområden. De sålunda efterhand utarbetade reglerna om företag med olika ändamål — ytvattenbortledning, grundvattentäkt och avloppsföretag — bestämmer de förutsättningar under vilka företagen må komma till stånd och anger villkor som bör gälla för att vatten skall få tillgodogöras för de med företagen

avsedda ändamålen. I den lagstiftning som ägnats visst slag av företag enligt vattenlagen ingår därför de principiella stadgandena om företagarens skyldighet gentemot motstående intressen. Avpassade efter de olika företagstypernas beskaffenhet och ändamål är bestämmelserna om skydd för motstående intressen icke primära i systematiskt hänseende; vattenlagens systematik bygger icke på arten av skyddsobjekt utan på företagets ändamål. Om man i dagens läge inom detta område över huvud taget skall kunna genomföra reformer, som betraktas såsom angelägna, måste dessa bygga på den nuvarande systematiken. I annat fall måste reformarbetet på detta rättsområde ställas på en oviss framtid. Jag kan därför icke nu förorda, att tillämnade ändringar i lagstiftning om skydd för vattenförsörjning skall föranleda en lagteknisk anordning som avviker från vattenlagens nuvarande regelsystem.

Som framgår av vad tidigare sagts har kommittén föreslagit en allmän aktsamhetsregel till skydd för grundvatten, vilken avses skola ersätta den nu i 2 kap. 58 § första stycket vattenlagen intagna skyddsregeln. I förhållande till denna innebär förslaget en ändring i förtydligande syfte och en anpassning till den nuvarande regelns i praxis utformade innebörd. Förslaget har genomgående biträtts vid remissbehandlingen och jag vill även för egen del uttala min anslutning till detsamma. Yppad tvekan huruvida den nuvarande regeln avser skydd också för grundvattentillgång, som ännu ej tagits i anspråk, har föranlett kommittén att föreslå, att såsom skyddsobjekt skall uttryckligen angivas vattentillgång, som kan antagas bli tillgodogjord. Det föreslagna tillägget, som torde undanröja all oklarhet, synes mig böra intagas i lagtexten. Däremot torde ej böra angivas såsom förutsättning att utnyttjandet av vattentillgången kan antagas ske inom någon på visst sätt angiven tidrymd.

Av förarbetena till det nuvarande stadgandet i 2 kap. 58 § synes framgå, att frågan om omfattningen av de inskränkningar i verksamheten som företagaren måste underkasta sig med hänsyn till förekommande grundvattentillgångar avsetts skola bedömas enligt de allmänna regler som får anses gälla inom grannskapsrätten eller beträffande farlig verksamhet (jfr prop. 1939:9 s. 67). De nu tillämnade ändringarna i stadgandet bör enligt min mening icke föranleda någon ändring i detta förhållande. Att uttryckligen betona detta i själva lagen torde emellertid ej vara erforderligt.

Några remissinstanser har funnit det böra föreskrivas, att den allmänna regeln om aktsamhet till skydd för grundvatten ej blott har avseende på tillämnad verksamhet utan även äger tillämpning på befintliga, skadehotande anläggningar. Med anledning härav vill jag erinra om att länsstyrelse har befogenhet att förordna om rättelse i fall av försummelse mot aktsamhetsstadgandet. Merendels torde i vetskap om detta, som avses gälla oförändrat, innehavare av bristfälliga anläggningar självmant vidtaga sådana åtgärder som eljest skulle kunna framtingas till skydd för grundvatten.

Den av kommittén förordade bestämmelsen om anordnande av skyddsområden för grundvattentillgångar är en huvudpunkt i kommittéförslaget och åsyftar att avhjälpa väsentliga brister i den nuvarande skyddslagstiftningen.

Av vattendomstolarna kan skyddsområden för närvarande fastställas i den formen att besvär eller last lägges på de särskilda fastigheterna inom ett område kring en vattentäkt på begäran av dess ägare; rådigheten över de besvärade fastigheterna kan härigenom begränsas i den mån det är erforderligt för att skydda vattentillgången mot faror som hotar av anordningar eller verksamhet på fastigheterna. För intrång, som sålunda tillskapat servitut innebär, har vattentäksägaren att utgiva ersättning. Till följd av servitutskonstruktionen kan skydd i denna form icke tillskapas för vattentillgångar som ej är tagna i anspråk eller vilkas utnyttjande icke är aktuellt. Genom hälsovårdsordningar, utfärdade med stöd av hälsovårdsstadgan, är det vidare möjligt att meddela generella skyddsföreskrifter för ett område utan anknytning till de särskilda fastigheterna därinom. Icke heller denna skyddsform lär vara att begagna för sådana vattentillgångar, som ej har tagits i anspråk för vattenförsörjning.

Den av kommittén föreslagna bestämmelsen innebär, att vattenförsörjningen inom samhällen och andra mera sammanhängande bebyggelseområden skall kunna beredas skydd — annorledes än servitutsvägen — genom att allmänna föreskrifter, med giltighet inom ett fastställt område, utfärdas angående vad som är att iakttaga jämlikt den allmänna aktsamhetsregeln. Stadgandet föreslås skola uttryckligen gälla även i fråga om grundvattentillgångar som blott utgör reserv för framtida behov. Förslaget har tillvunnit sig allmänt gillande bland remissinstanserna. Vattenförsörjningens skyddsbehov torde också enligt min mening effektivt kunna tillgodoses genom ingripanden i den föreslagna formen.

Som framgår av redogörelsen för remissyttrandena har på flera håll föreslagits, att skyddsområden av nu ifrågavarande slag skall kunna fastställas icke blott som kommittén förutsatt för grundvattentillgångar utan också för ytvattenområden, som tjäna försörjningsändamål. Från tekniska och hydrologiska synpunkter torde det emellertid föreligga avsevärda svårigheter att fastställa skyddsområden för ytvattentäkter. I fråga om grundvattentillgångar kan skyddsområdets erforderliga utsträckning fastställas efter bedömning av strömningshastigheter och markbeskaffenhet. Genom grundvattnets låga strömningshastighet och därav följande långa uppehållstid i marken bör avgränsning av skyddsområden kunna ske med tämligen stor säkerhet och områdena ej behöva givas en betydande utsträckning. Vid ytvattentäkter är däremot förhållandena annorlunda. Många gånger är här strömningshastigheterna höga, särskilt vid flöden. Föroreningar kan därför i ytvatten snabbt spridas över stora områden och medföra skadliga verkningar för vattentäkter, långt avlägsna från föroreningsplatserna. Om effektivt skydd skall åvägbringas genom införande av skyddsområde, torde

detta oftast icke vara möjligt med mindre skyddsområdet utsträcker sig att omfatta hela eller avsevärd del av tillrinningsområdet för ytvattentäkten. Att meddela generella skyddsföreskrifter med giltighet inom så vidsträckta områden vore en allför ingripande och administrativt omständlig åtgärd. Ett lämpligare tillvägagångssätt att skapa skydd för ytvattentäkter är enligt min mening ingripanden i särskilda skadefall med stöd av lagstiftningen mot ytvattenförorening. Som exempel på fall, då skyddsområden svårligen skulle kunna fastställas må nämnas ytvattentäkterna i Mälaren för Stockholm och Västerås samt Göteborgs vattentäkt i Göta älv. Härtill kommer att vattenlagens systematik såsom jag tidigare berört försvårar införandet av helt likartade skyddsregler för olika slag av vattentillgångar. Jag är sålunda icke beredd att för närvarande förorda någon lagändring för att möjliggöra att skyddsområden av här ifrågakarande typ tillskapas för ytvattentäkter.

Mot förslaget att skyddsområdet skall kunna fastställas i syfte att skydda vattenförsörjningen endast inom vissa samhällsbildningar har vid remissbehandlingen anmärkts, att landsbygdens vattenförsörjning ej kan anses vara mindre skyddsvärd än tätorternas samt att det är ett vitalt intresse även för glesbygdernas befolkning att kunna säkra tillgången till fullgott konsumtionsvatten. Såsom kommittén betonat bör det emellertid alljämt finnas möjlighet att till skydd för vattentäkterna för enskilda fastigheter eller industrianläggningar inskrida med individuella förelägganden av det slag, varom nu är stadgat i 2 kap. 58 § andra stycket vattenlagen. Det kan enligt min mening då icke finnas något verkligt behov av att utvidga stadgandet om skyddsområdes inrättande att gälla i fråga om vattenförsörjningen för bebyggelse som ej är samlad.

Spörsmålet om skyddsföreskrifternas sakliga innehåll vill jag upptaga senare i samband med redogörelsen för förslaget till normalskyddsbestämmelser.

Stort intresse har ägnats organisationsfrågan. Kommittén har i detta hänseende föreslagit, att befogenheten att fastställa skyddsområden bör anförtros åt länsstyrelserna, som enligt kommitténs mening utan tvekan är de myndigheter som är bäst lämpade att omhänderha dessa frågor. Denna ståndpunkt har accepterats i flertalet remissyttranden, häribland vattenöverdomstolens. Bland remissinstanserna har dock röster också höjts för uppfattningen att uppgiften i stället bör tillkomma vattendomstolarna. För egen del vill jag framhålla att syftet med den nya lagstiftningen är att aktivera skyddsverksamheten och skapa bättre möjligheter att planmässigt tillgodose vattenförsörjningens skyddsbehov, så att tillgången på tillfredsställande konsumtionsvatten kan säkerställas för framtiden. Otvivelaktigt är länsstyrelserna med deras möjligheter att taga egna initiativ bättre ägnade att fullgöra sådana förvaltningsmässiga uppgifter än vattendomstolarna, vilkas huvudsakliga uppgift självfallet är rättsskipning. Den omständigheten att länsstyrelserna har flerfaldiga uppgifter beträffande verksamhet,

som äger sakligt samband med skyddet för vattenförsörjningen, och dessutom såsom kommittén påpekat äger tillgång till för ändamålet lämpad medicinsk och teknisk expertis ger dem ett klart försteg framför vattendomstolarna i fråga om möjlighet till samordning och översiktlig planering.

Enligt kommitténs förslag skall länsstyrelsens befogenhet att fastställa skyddsområden anknytas till den allmänna aktsamhetsregeln, som berörts i det föregående. Därigenom blir befogenheten i så måtto begränsad, att skyddsföreskrifterna icke får medföra ett större intrång än som berörda fastighetsägare och andra sakägare är skyldiga att tåla utan ersättning. Med anledning av kommitténs förslag på denna punkt har länsstyrelsen i Stockholms län framhållit, att det måste vara en onöjaktig anordning, att länsstyrelserna vid bestämmandet av skyddsföreskrifter skall nödgas anpassa det sakliga innehållet efter den för skyddsbehovets tillgodoseende ovidkommande frågan huruvida rätt till ersättning föreligger. Länsstyrelserna bör enligt samma remissmyndighet kunna meddela de beslut skyddsbehovet påkallar helt obundna av ersättningsfrågorna, som i förekommande fall bör prövas av domstolar. Från vattendomstolshåll har betonats, att bedömandet av vad sakägare är pliktiga att tåla utan ersättning är av så utpräglad rättslig natur, att det borde skapas möjlighet för sakägare att få innehållet i länsstyrelsens skyddsföreskrifter prövat av domstol i första instans.

Beaktar man att vattentäkts ägare liksom hittills skall vara oförhindrad att hos vattendomstol utverka skydd för sin vattentäkt i form av servitut, varvid domstolen också prövar uppkommande frågor om ersättning för det intrång som servitutet föranleder, kan enligt min mening ett godtagbart skydd för våra grundvattentillgångar i de flesta fall beredas inom ramen för den ordning kommittén förordat. Vissa fördelar skulle måhända stå att vinna, om länsstyrelserna tillades befogenhet att meddela skydds-föreskrifter utan att behöva taga hänsyn till intrång, medan det skulle få ankomma på domstol att i efterhand pröva ersättningsfrågan. Likväl synes mig en sådan ordning svårligen kunna komma i fråga med hänsyn till de komplikationer i ersättningshänseende som skulle uppkomma, om länsstyrelse i syfte att tillgodose skyddsbehovet meddelade skyddsbestämmelser som ginge längre än grundvattentillgångens ägare begärt eller önskat. Jag ansluter mig sålunda till kommitténs förslag på ifrågavarande punkt.

Besvär i ärenden om fastställande av skyddsområden och meddelande av skyddsbestämmelser avser rättsfrågor och bör därför prövas av regeringsrätten. Önskemålet om möjlighet för sakägare att få frågor om gränsdragningen mellan ersättningsgillt och icke ersättningsgillt intrång hänskjutna till domstols prövning torde härigenom bli tillgodosett i erforderlig utsträckning. Förslag om erforderlig ändring i regeringsrättslagen torde få anmälas i annat sammanhang.

För ytvattenskyddets vidkommande torde en bestämmelse angående förbud mot avloppsutsläpp i vissa fall till skydd för viktiga ytvattentäkter få anses motsvara ett betydande praktiskt behov. Med stigande förbrukning tvingas efter hand allt fler samhällen att begagna ytvatten för vattenförsörjning, direkt eller genom någon form av infiltration i grunden. Oundgängliga behov av ytvatten för konsumtion och liknande ändamål läser framgent icke utan svårighet kunna tillgodoses, om icke vattenförsörjningen genom ändrad skyddslagstiftning beredes en från rättslig synpunkt bättre ställning. Framförallt gäller detta i förhållande till intresset att begagna ytvattenområden som recipienter för avloppsvatten. Jag vill därför tillstyrka en närmare rättslig reglering, så vitt avser utsläpp av kloakvatten. Beträffande industriellt avloppsvatten torde däremot enligt gällande lagstiftning tillräckliga möjligheter stå till buds att skapa skydd för ytvattentäkter. I fråga om annan förorening, som kan vara till skada för ytvattentäkt, än sådan som sker genom avloppsutsläpp, har i ett par remissyttranden förordats, att bestämmelser skall meddelas därom i samband med de tillämnade ändringarna i skyddslagstiftningen. Närmast åsyftas förorening som vållas genom utstjälpning av fast avfall i vatten samt genom nedsmutsning av stränder och uppläggning av skadliga ämnen på strandfastigheter. I anledning av dessa framställningar vill jag framhålla, att vad i vattenlagen föreskrivits om motverkande av ytvattenförorening jämlikt 8 kap. 2 § i tillämpliga delar skall gälla i fråga om utkastande, utsläppande eller uppläggande av fast avfall från samhälle eller fastighet så, att vattnet kan förorenas; åt länsstyrelserna har uppdragits att meddela föreskrifter som erfordras till förebyggande av att ytvattenförorening sker på sätt som nu sagts. Av betydelse i förevarande sammanhang är även föreskrifterna till förhindrande av att vatten förorenas genom avfall från fartyg. Ytvattenskydd i den form som kan åvägabringas med stöd av fridlysningsstadganden, av lokalt utfärdade hälsovårdsföreskrifter och av vattenlagens bestämmelse angående servitut med ändamål att hindra förorening, är ej begränsat att gälla enbart skydd mot utsläpp av avloppsvatten. Åtminstone för närvarande synes ej vara av något behov påkallat att lagstiftningsvägen förbättra skyddet för ytvattentäkter gentemot andra föroreningsfaror än sådana som är hänförliga till kloakvattenutsläpp.

Såsom skyddsobjekt bör upptagas främst ytvatten som behöver användas för samhälles vattenförsörjning. Därjämte bör den nya bestämmelsen bli tillämplig på ytvatten, som livsmedelsindustri eller annan liknande inrättning behöver tillgodogöra genom egen vattentäkt. Syftet är i båda fallen att förekomma risk för smittspridning och annan fara från hälsosynpunkt. Distribution av vatten och livsmedel möjliggör uppenbarligen smittspridning. Hälsovåda i övrigt kan uppkomma därigenom, att avloppsvatten från samhälle innehåller gifter och radioaktiva ämnen, härrörande

från speciell, inom samhället bedriven verksamhet. Sammanblandning av kloakvatten med ytvatten som användes för vattenförsörjning kräver således långtgående försiktighetsåtgärder och kan under vissa omständigheter vara något så riskfyllt från hälsosynpunkt, att det måste helt undvikas.

Företrädare för veterinärväsendet har påpekat, att de risker av kloakvattentillförsel som bestämmelsen tager sikte på kan anses föreligga i någon mån även då ytvatten användes för kreatursvattning och i samband med livsmedelsframställning på lantgårdar. Någon utvidgning av förbudsmöjligheten till förmån för livsmedelsframställning som sker annorledes än industriellt eller för boskaphållning har jag dock ej ansett mig böra tillstyrka. I den mån skydd mot förorening är påkallat i fråga om vatten för angivna behov, torde det vara tillfyllest med de möjligheter som erbjudes enligt lagstiftningen i övrigt angående åtgärder mot ytvattenförorening.

Förslaget till bestämmelse om viss kostnadsfördelning mellan vattenförsörjningsintresse och avloppsintresse har närmast föranletts av det stadgande kommittén föreslagit om förbud mot kloakvattenutsläpp till skydd för viktiga ytvattentäkter. Därjämte har redan med nuvarande lagstiftning ansetts föreligga ett behov av en lagstadgad bidragsmöjlighet i de fall särskilt långtgående reningsåtgärder krävs för att hindra menlig inverkan för en ytvattentäkt. Det synes vara av stort värde att förslaget i denna del genomföres. Med hänsyn till den samhälleliga och tekniska utveckling som kan väntas torde vattenförsörjnings- och avloppsintressena i ökad utsträckning komma att konkurrera om ytvattenområden. Vanligtvis kan de icke utesluta varandra utan är tvingade att jämte varandra nyttja det ytvatten som kan vara att tillgå. Förhållandena är alltför skiftande för att genom lagstiftning skall vara möjligt reglera vid vilka faktorer avgörande vikt skall läggas för bestämmande av bidragspliktens omfattning. Vad som i varje särskilt fall kan anses skäligt får enligt de linjer som kommittén dragit upp bedömas med hänsyn till de motstridande intressenas betydelse från allmän synpunkt, förutsättningar för olika tekniska anordningars utförande, relationer emellan intressena i fråga om ekonomisk bärkraft samt ortsförhållanden av betydelse för frågor om vattenbeskaffenheten. Endast i undantagsfall bör prioriteten avgöra vilket intresse som skall ha företräde; vanligen är de konkurrerande samhällsintressena av lika vikt och det förhållandet att ett ytvattenområde har kommit att tidigare användas som recipient än för vattenförsörjningsändamål är oftast en följd endast av stegvis teknisk utveckling inom vatten- och avloppsväsendet. Efter det tio år förflutit från det villkor fastställts för kloakvattenföretag — och under väsentligt ändrade förhållanden redan dessförinnan — kan villkoren ändras efter vad som finnes skäligt. Ehuru omprövning av villkoren ej kan föranleda att

tillståndet till avloppsutsläpp återtages, begränsas dock härigenom möjligheterna för avloppsföretag att göra gällande anspråk på prioritet i förhållande till motstående intressen. Vattenlagen innehåller en regel som är likartad den föreslagna i stadgandet, att där kloakvatten avledes till samma vattenområde från två eller flera samhällen och något samhälle vidtagit reningsåtgärder men ett annat icke, bidragsplikt kan föreskrivas för det förorenande samhället till det förstnämndas reningskostnader. Ej heller här har funnits anledning att föreskriva annat än att bidragspliktens omfattning skall bestämmas efter skälighetsprövning. Stadgandet kan det oaktat antagas ha spelat en icke obetydlig roll som medel att uppnå ekonomiska uppgörelser.

Som Kommunaltekniska föreningen framhållit är det åtminstone teoretiskt tänkbart, att man beträffande något ytvattenområde kan ha att välja mellan avloppsvattenrening och rening av råvatten för försörjningsändamål. Med hänsyn till de risker som måste anses förbundna med kloakvattenutsläpp i en ytvattentäkt, därvid särskilt faran av virusspridning är att beakta, torde alternativet att tillgripa de särskilda reningsåtgärderna först i samband med produktionen av konsumtionsvattnet så sällan komma i fråga, att någon lagregel om bidragskyldighet i sådant fall för avloppsföretag ej bör införas.

Gällande bestämmelser angående de förutsättningar under vilka industriellt avloppsvatten må utledas i vattenområde utesluter icke tolkningen, att vidtagande av sådan särskild åtgärd för att motverka förorening, som är behövlig till skydd för visst intresse, kan göras i rättsligt hänseende beroende därav, att kostnadsbidrag utgår från den som påkallat åtgärderna. Vid genomförande av 1941 års lagstiftning ansågs något särskilt stadgande, som skulle ge stöd åt en sådan tillämpning, icke erforderligt. Ej heller har nu kommittén för de industriella föroreningsfallen upptagit en kostnadsfördelningsregel motsvarande den som föreslagits beträffande fall av kloakvattenförorening. För egen del finner jag riktigt, att åtgärder, vilka eljest icke skäligen hade kunnat fordras av ett industriföretag till förebyggande av vattenförorening, bör kunna föreskrivas därest bidrag till kostnaderna utgår från motpart. Tvekan kan emellertid uppkomma angående de rättsliga förutsättningarna för ett sådant avgörande, om kommittéförslaget genomföres oförändrat. Bidragsregeln torde visserligen kunna utformas med avseende på kloakvatten och intagas bland hithörande regler i vattenlagen, men något undantag, såsom föreslagits av kommittén, bör icke göras för dess tillämpning beträffande industriellt avloppsvatten.

Med kommittéförslaget angående fridlysning av ytvattentäkter har främst avsetts att möjliggöra att sådana ytvattentäkter för samhällsbehov, som ännu är opåverkade av föroreningar, kunde för framtiden fredas från tillförsel av avloppsvatten. Ingripande genom fridlysning

skulle enligt förslaget kunna riktas mot såväl kloakvattenutsläpp som avledande av industriellt avloppsvatten. Förutom orörda vattenområden skulle genom fridlysning kunna skyddas vattenområden, som redan innan förbudet meddelats tillföres avloppsvatten, mot fortsatt förorening. I sistnämnda fall vore dock en förutsättning att den som börjat avleda avloppsvattnet icke lider oskäligt intrång.

Endast i tämligen sällsynta fall skulle såvitt jag kunnat finna fridlysning jämlikt den föreslagna bestämmelsen kunna komma i fråga för vattenområden, som redan nyttjas för kloakvattenutsläpp. Det får nämligen antagas att ett ingripande, som har den verkan att påbörjad kloakvattenavledning måste inställas, ofta skulle innebära ett oskäligt intrång för den, som redan börjat avledningen. I den mån tillämnat kloakvattenutsläpp i något opåverkat vattenområde anses böra förhindras, gives rättslig möjlighet därtill för de praktiskt betydelsefulla fallen genom tillämpning av den nu föreslagna bestämmelsen om förbud mot kloakvattenutsläpp; även med den förbudsbestämmelsen åsyftas att skapa skydd för samhälles behov av vatten.

Utsläpp av industriellt avloppsvatten sker vanligen efter prövning enligt 8 kap. 38 § vattenlagen. Att med stöd av en fridlysningsbestämmelse meddela förbud mot fortsättande av utsläppet låter sig väl sällan, om över huvud taget någonsin, göra utan att företagaren därigenom kommer att lida intrång av större betydelse. Företagaren torde merendels ha nedlagt särskilda kostnader för avloppsanordningar och om sådana kostnader blir helt eller delvis onyttiga, innebär det en förlust som ej skäligen bör åsamkas honom. Således torde icke heller till motverkande av påbörjad industriell förorening den föreslagna fridlysningsbestämmelsen få någon praktisk betydelse. Om slutligen det vattenområde som behöver förbehållas ett samhälles vattenförsörjning är opåverkat, men fråga uppkommer om att däri utleda industriellt avloppsvatten, torde vattenförsörjningsintresset enligt min mening kunna tillgodoses i skälig mån genom tillämpning av gällande bestämmelser om skydd mot industriell vattenförorening.

Med hänsyn till nu nämnda förhållanden kan de av kommittén föreslagna fridlysningsbestämmelserna icke anses motsvara något behov av särskild skyddslagstiftning. Jag finner mig därför icke böra biträda kommitténs förslag på ifrågavarande punkt.

B. Skyddsbestämmelser för grundvattentillgång

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag

Beträffande väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag till normalskyddsbestämmelser för grundvattentillgång får utskottet hänvisa till propositionen s. 50—52.

Yttranden över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag

Utskottet hänvisar till propositionen s. 52—59.

Departementschefen

Förslaget att länsstyrelserna skall ha att fastställa skyddsområden för grundvattentillgångar och att meddela föreskrifter att gälla inom de olika skyddsområdena innebär, att på länsstyrelserna lägges en i viss mån ny uppgift. Såsom antytts bl. a. i vissa yttranden över vattenvårdskommitténs år 1960 avgivna betänkande skulle länsstyrelsernas handläggning av dessa frågor otvivelaktigt underlättas, om normalskyddsbestämmelser kunde upprättas till länsstyrelsernas ledning. Även andra fördelar skulle stå att vinna. Sålunda skulle säkerligen vattentäktsägarna, om normalskyddsbestämmelser funnes att tillgå, vara mera hågade att taga initiativ till fastställande av skyddsområden än eljest, då de i så fall lätt skulle på förhand kunna bedöma, vilket innehåll och vilken utformning skyddsföreskrifterna för deras vattentäkt kunde få. Självfallet skulle normalskyddsföreskrifterna också komma att bidra till enhetligheten på området, en enhetlighet vilken såsom medicinalstyrelsen betonat skulle vara av stor betydelse då det gäller efterlevnaden och kontrollen av givna föreskrifter.

I syfte att skapa en bas för bedömningen av hithörande frågor har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag upprättat ett preciserat förslag till normalskyddsbestämmelser, upptagande delvis olika föreskrifter för område i vattentäkts omedelbara närhet, s. k. brunnsområde, och för inre och yttre skyddsområden.

Vid remissbehandlingen av förslaget har mot tanken på normalskyddsbestämmelser invänts, att varierande lokala förhållanden svårligen låter sig beaktas inom ramen för sådana bestämmelser. Otvivelaktigt förhåller det sig även så, att man i sammanhanget aldrig kan bortse från att vissa faktorer varierar starkt från plats till plats. Ytvegetationens natur och jordlagrens beskaffenhet ävensom grundvattenströmmarnas utbredning, riktning och strömningshastighet må nämnas såsom exempel på dylika faktorer. Även befarade föroreningars biologiska, kemiska och fysikaliska verkningar är variabla faktorer. I ett yttrande har särskilt understrukits att gränsdragningen mellan ersättningsgillt och icke ersättningsgillt intrång genom skyddsföreskrifterna med hänsyn till de ofta skiftande omständigheterna knappast kan ske i form av generella stadganden, i varje fall om man vill undvika att dessa blir så uttunnade, att de ej i nämnvärd grad kan fylla sin uppgift. Vidare har framhållits, att förekomsten av normalskyddsbestämmelser lätt kan leda till schematiska bedömanden, så att skyddsföreskrifterna i det särskilda fallet kan bli onödigt stränga eller ofullständiga. Vad sålunda framhållits synes mig ha den styrka, att det

måste tillmätas en avgörande betydelse. Jag anser mig därför icke böra förorda, att särskilda normalskyddsbestämmelser utfärdas.

Låter man tanken på utfärdande av normalskyddsbestämmelser falla, innebär detta emellertid ingalunda, att länsstyrelser och vattentäktsägare blir ställda helt utan ledning. Framhållas må att det redan nu finnes avgöranden i högsta instans av betydelse i sammanhanget (se t. ex. NJA I 1962 s. 508 ff och RÅ 1956 s. 52 ff). Vidare må erinras om att redogörelser och anvisningar finnes meddelade i fackpressen samt i 1960 års betänkande av vattenvårdskommittén och den därvid fogade tekniska bilagan. Självfallet kan också väg- och vattenbyggnadsstyrelsens här ifrågavarande förslag och remissyttrandena däröver vara till betydande hjälp vid skyddsföreskrifters upprättande.

För egen del vill jag såsom komplement till det sålunda berörda materialet framlägga vissa sammanfattande synpunkter på frågan om skyddsföreskrifters innehåll. Dessa synpunkter kan sammanställas i följande olika punkter.

1. Skyddsområdena synes böra givas den utbredning som är erforderlig för att grundvattnets uppehållstid skall vara tillräcklig för oskadliggörande av olika, grundvattnet förorenande ämnen. Länsstyrelserna har sålunda främst att sammanställa de geohydrologiska förutsättningarna för grundvattenskyddet med de arter av föroreningsrisker, som bedömes vara de mot vilka skydd behöver tillskapas. Stora variationer föreligger i fråga om den tid som åtgår för naturlig reduktion av föroreningar av olika typer. Med hänsyn härtill torde det oftast vara lämpligt, att skyddsområdet indelas i skilda zoner och att för var och en av dessa givas föreskrifter, som anpassas efter skyddszonens avstånd från befintlig vattentäkt eller tillämnad uttagsplats. På så sätt är möjligt att undvika onödiga inskränkningar i nyttjandet av fastigheterna inom skyddsområdet. Liksom beträffande yttre avgränsning av skyddsområde kan zonindelning ske allenast med utgång från de lokala betingelserna för grundvattenskyddet.

2. Markområdet i vattentäktens omedelbara närhet torde böra skyddas mot varje fara för grundvattenförorening. I vissa fall lärer det visa sig erforderligt att för erhållande av ändamålsenliga bestämmelser för dessa brunnsområden hänföra sig till den servitutsregel, som nu finnes upptagen under 2 kap. 45 § vattenlagen.

3. Inom hela det skyddade området bör vara förbjudet att anordna förråd av petroleumprodukter och andra brandfarliga varor annorledes än i överensstämmelse med kommerskollegiets tillämpningsföreskrifter till förordningen den 1 december 1961 (nr 568) om brandfarliga varor. Härvidlag torde således endast en hänvisning till dessa föreskrifter vara erforderlig.

4. Anordnande av förråd av andra för grundvattnet skadliga ämnen torde böra anmälas till hälsovårdsnämnd och ej få ske med mindre nämnden efter särskild prövning meddelat tillstånd. Såsom exempel på ämnen, som

nu avses, må nämnas tjärprodukter, organiska lösningsmedel, industriella avfallsämnen, dammbindningsmedel samt gifter för bl. a. skadedjurs bekämpning och växtutrotning, allt i den mån dessa ämnen ej skall hänföras till gruppen brandfarliga varor. På nämnden bör ankomma att dels bestämma intill vilken mängd ämnena får lagras på fastighet, dels ock föreskriva de skyddsåtgärder som i förekommande fall måste vidtagas.

5. För uppställning av stationära, med flytande bränsle drivna maskiner torde böra föreskrivas att säkerhetskärl för spill skall anordnas under motorer och bränslebehållare. Kärlen bör rymma hela den vid maskinen förekommande bränslemängden och vara så beskaffade, att uppsamlat bränsle med säkerhet hindras nedtränga i marken. Det bör åligga innehavaren av maskinen att tillse, att uppsamlingsanordningen icke genom vattenfyllning eller annorledes bringas ur funktionsdugligt skick.

6. Gödselstäder och ensilageanläggningar bör få anordnas endast i den mån det är möjligt att vidtaga helt betryggande åtgärder mot grundvattenförorening. Det synes erforderligt att föreskriva, att avloppsvattnet skall kunna bortledas i slutna ledningar från det skyddade området. Skyddsåtgärderna torde utföras enligt av hälsovårdsnämnden för varje särskilt fall lämnade anvisningar.

7. Spridning av naturgödsel och andra gödningsämnen, av djur- och växtbekämpningsmedel och dammbindningsmedel torde väl i regel icke kunna förbjudas utan att därav uppkommer intrång för vilket ersättning bör utgå. Åtminstone där fråga är om normalt nyttjande av fastigheter inom skyddsområdet för jordbruk och skogsbruk och om sedvanligt underhåll av vägar inom området, synes begagnande av ämnen och medel, som nyss sagts, rätteligen kunna förhindras blott medelst servitut. Beträffande sådana grundvattentillgångar som hålles i reserv för framtida bruk, lär väl icke vara av förhållandena påkallat, att redan innan tillgodogörandet börjat, tillskapa ett föroreningsskydd i form av förbud mot gödselspridning och liknande. Därför synes fråga om sådana förbud ej heller behöva uppkomma i andra fall än då ägare av en vattentäkt tillgodogör grundvatten och lagliga förutsättningar finnes att utverka servitut vid vattendomstol.

8. Tippning av sopor och annat avskräde bör hindras äga rum där grundvattnet kan förorenas genom urlakning av avfallet. Sålunda bör avfall alls icke få läggas i grusgropar och på andra platser med ringa markskikt som skydd för grundvattnet. Om ej heller ytlagren inom skyddsområdet i övrigt bedömes vara tillräckligt tätande eller filtrerande, bör generellt föreskrivas skyldighet att regelbundet bortskaffa avfallet till förhindrande att ansamling sker någonstades på mark inom skyddsområdet.

9. Förbud mot utsläpp av avloppsvatten i grunden torde behöva stadgas med giltighet inom skyddsområden i deras helhet. Sagda förbud bör avse såväl det fallet att spillvatten och annan flytande orenlighet direkt slås ut

på markytan som det att avloppsvatten efter att ha passerat en slambrunn infiltreras i marken. Det bör krävas att spillvattenförande ledningar inom skyddsområde utföres av tätt material och med täta fogar.

Hälsovårdsnämnd bör ha möjlighet att lämna dispens från de i denna punkt berörda skyddsområdesföreskrifterna. Med hänsyn till markbeskaffenheten, grundvattnets strömningsförhållanden och liknande lokalt betingade faktorer kan nämligen förbud mot spillvatteninfiltration understundom framstå som ett onödigt ingrepp i fastigheternas nyttjande. Ej heller kan antagas vara behövt att undantagslöst upprätthålla förbud, som nu är i fråga, till skydd för grundvattentillgångar som blott hålles i reserv för framtida bruk.

10. Liksom andra utnyttjare av fastigheter med grundvattenförande marklager har den som bedriver grus-, sand- eller lertäkt inom ett skyddsområde att utan ersättning iakttaga skäligen försiktighetsmått för att skada på grundvattnet skall undvikas. Skyddsbestämmelse i detta hänseende torde i regel kunna givas formen av en föreskrift, att täkt tillåtes blott ned till viss nivå, bestämd i förhållande till högsta grundvattenytan (jfr RÅ 1956 s. 52 ff). Ofta torde det kunna krävas, att ett till sin mäktighet bestämt skyddsskikt skall lämnas orört av exploatören. Då länsstyrelse har att fastställa bestämmelse av denna innebörd måste den beakta — förutom grundvattentillgångens betydelse från allmän och enskild synpunkt — mot vilka föroreningsrisker skydd skall åvägabringas. Avgörande för vilken omfattning det täckande skiktet skall ha bör också vara beskaffenheten av marklagret och den därav beroende förmågan att oskadliggöra tillförda föroreningar. Det är att märka, att med skyddsföreskrifterna i övrigt avses att skapa skydd mot de mest påtagliga föroreningsriskerna, såsom oljespill från stationära maskiner, ansamling av avskräde i grusgropar och infiltration av avloppsvatten i grunden. Mången gång torde fördenskull ej vara påkallat att som säkerhetsåtgärd kräva något mera betydande skyddsskikt. I allmänhet bör dock åligga exploatören att över grundvattenytan kvarlämna ett skikt av sådant djup, att tillräcklig dränering kan erhållas för att vegetation skall återkomma och därmed på längre sikt grundvattenskyddet säkerställas. Regelmässigt lär kravet på skäligen försiktighetsmått i förevarande hänseende uppfyllas, därest man avstår från utvinning av grus, sand och lera på lägre nivå än en meter över den högsta grundvattenytan.

Till följd av att geologiska och andra förutsättningar för att hålla grundvattnet fritt från föroreningar kan variera inom ett och samma skyddsområde bör länsstyrelsen kunna förbehålla sig att pröva huruvida grus-, sand- eller lertäkt i särskilda fall bör tillåtas under den nivå som länsstyrelsen av skyddshänsyn fastställt som den generellt lägsta. Sådana dispensärenden bör avgöras av länsstyrelsen själv efter hörande av hälsovårdsnämnden i orten. Härför talar att länsstyrelserna redan nu enligt

21 § naturskyddslagen och 14 a § kungörelsen den 30 december 1952 med närmare bestämmelser rörande tillämpningen av naturskyddslagen har att taga befattning med täktfrågorna ävensom att dessa arbetsuppgifter kan väntas få ökad omfattning enligt den väntade nya naturvårdslagen, varigenom generell tillståndsplikt för grusbrytning torde komma att införas (jfr SOU 1962: 36 s. 292 ff och prop. 1963: 71 s. 108 f). Av betydelse i sammanhanget är också att länsstyrelserna har tillgång till speciell sakkunskap genom anknytningen till länsläkar- och länsingenjörsorganisationerna.

C. Tillsyn över radioaktiv vattenförorening

Vattenvårdskommittén

Beträffande vattenvårdskommitténs år 1962 avgivna betänkande om tillsyn över radioaktiv vattenförorening hänvisas till propositionen s. 63—65.

Remissyttrandena

Utskottet hänvisar till propositionen s. 65—67.

Departementschefen

Efter förslag i 1963 års statsverksproposition har för budgetåret 1963/64 anvisats medel för särskild expertis såsom förstärkning av vatteninspektionen för forskning och behandling av ärenden rörande utsläpp i vatten av radioaktiva ämnen. Enligt uttalanden av föredragande departementschefen är personalens anknytning till vatteninspektionen motiverad av det önskvärda i en nära kontakt mellan radioaktivitetsforskningen på vattenområdet och övrig forskning inom vatten- och fiskevården. I frågan om vilken myndighet som bör åläggas att handhava tillsynen över de radioaktiva vattenföroreningarna var departementschefen icke beredd att taga ställning; tills vidare borde vatteninspektionen i förekommande fall i enlighet med gällande bestämmelser utöva tillsynen (prop. 1963: 1 bil. 11 p. 127). Jag får nu anföra följande rörande organisationen av tillsynen över radioaktiv vattenförorening och den lagstiftning som äger samband därmed.

I samband med förslaget till ändringar i vattenlagen i syfte att bereda strålskyddsmyndigheten tillfälle att följa ärenden om radioaktiv vattenförorening har spørsmålet om tillsyn över sådana föroreningar ytterligare övervägts. Med tillsyn, som nu är i fråga, åsyftar jag övervakning i gemen av vattendrag, sjöar och andra vattenområden, däremot icke den särskilda

tillsynsverksamhet varom förordnas av vattendomstolar och andra organ i avgöranden om företag som påverkar vattenförhållanden.

Den aktivitetskontroll som ankommer på strålskyddsnämnden såsom central strålskyddsmyndighet har den allmänna hälsovården som ändamål och gäller radioaktivitet oavsett i vad slags materia sådan förekommer. Strålningsnivån i landet studeras under medverkan av ett flertal myndigheter och institutioner, som bl. a. sörjer för provtagning och kontroll inom särskilda verksamhetsområden. Även vatteninspektionens tillsynsuppgifter omfattar radioaktiv förorening utan att det i detta hänseende har gjorts undantag för förorening av beskaffenhet att vara till skada för människor. Formellt sett har således både strålskyddsnämnden och vatteninspektionen övervakningsuppgifter inom den sektor av tillsynsverksamheten som avser hälsovådlig radioaktiv vattenförorening. Någon olägenhet härav torde hittills icke ha förmärkts.

Om således kontroll över radioaktiv vattenförorening, såvitt nu är i fråga, i dagens läge icke innebär något problem blir förhållandena måhända ändrade i framtiden till följd av atomenergiens ökade användning. Atomteknikens utveckling och forskningens framsteg ökar efterhand kunskaperna om vad som är betydelsefullt för kontrollen av radioaktivitet. Ännu synes emellertid icke tillräcklig erfarenhet och överblick ha vunnits för att tillsynsverksamheten genom lagstiftning lämpligen skall givas en annan utformning än den har för närvarande. Om utvecklingen föranleder det torde framdeles få övervägas att författningsmässigt närmare reglera strålningskontrollen beträffande vattenområden. Tillsynsmyndigheternas arbetsförhållanden och funktioner, liksom ansvarsfördelningen mellan myndigheterna, kan därvid fastläggas, detta såvida icke uppdelning på särskilda organ visats vara en anordning som bör ersättas med koncentration av all tillsynsverksamhet till en enda strålningskontrollerande myndighet. Intill dess så kan ske, bör emellertid de arbetsuppgifter som nu behandlas i 1956 års tillsynslag odelat ligga kvar hos vatteninspektionen. Varken detta förhållande eller den omständigheten att inspektionen som nyss nämnts tillförts särskild expertis för behandling av ärenden rörande radioaktiv vattenförorening innebär emellertid, att inspektionen får underlåta att vid fullgörande av sina nu ifrågavarande arbetsuppgifter på lämpligt sätt samråda med andra fackorgan, däribland främst strålskyddsmyndigheten. När det gäller sådana vitala frågor på strålskyddsområdet som fastställandet av tolerabla aktivitetsnivåer och dosbelastningar måste självfallet ett intimt samråd äga rum mellan inspektionen och strålskyddsmyndigheten. Inspektionen torde sålunda icke böra fatta något beslut i dessa frågor utan att dessförinnan intimt ha samrått med strålskyddsmyndigheten såsom den på området främsta instansen i landet. Hålles strålskyddsmyndigheten successivt orienterad om aktuella mål och ärenden rörande radioaktiv vattenförorening, torde detta vara till

fromma för effektiviteten i samarbetet mellan de båda myndigheterna. Strålskyddsmyndigheten sätts därigenom i tillfälle att själv taga erforderliga initiativ till samverkan med de myndigheter som äger föra det allmännas talan. Såsom vattenvårdskommittén föreslagit bör därför bestämmelser intagas i vattenlagen av innebörd, att strålskyddsmyndigheten framgent skall hållas underrättad om mål och ärenden rörande radioaktiv vattenförorening.

Vid remissbehandlingen av kommitténs förslag har ifrågasatts om icke från handläggning vid syneförrättning skall undantagas ärenden rörande utsläpp av avloppsvatten med radioaktivt innehåll. Ärendena skulle i så fall helt förbehållas vattendomstols prövning. Den omständigheten att avloppsvatten är radioaktivt förorenat synes mig dock icke böra medföra att det i förevarande hänseende skall intaga en särställning i förhållande till annat svärbemästrat avloppsvatten. Genom föreskrift i vattenlagen om underställningsskyldighet är sorjt för att utlåtanden om företag för avledande av avloppsvatten städse prövas av vattendomstol.

Enligt gällande regler skall till förrättningsman förordnas person som på grund av avlagda kunskapsprov och praktisk erfarenhet av Kungl. Maj:t förklarats behörig att hålla syneförrättning rörande avledande av avloppsvatten. Vidare är stadgat, att därest vid syneförrättning förekommer fråga, för vars bedömande tarvas särskilda fackkunskaper synemännen äger hos länsstyrelse begära förordnande för sakkunnig person att biträda dem. Med nu angivna regler är det enligt min mening icke erforderligt att, såsom föreslagits, i vattenlagen införa särskilda kvalifikationskrav för syneförrättare i fråga om avledande av spillvatten med radioaktivt innehåll.

Företag enligt vattenlagen vilka kan direkt orsaka radioaktiv förorening av vatten torde utan undantag vara att hänföra under bestämmelserna om avledande av avloppsvatten. Indirekt lär väl sådan skadeverkan kunna uppkomma även genom andra typer av företag i vatten. Detta torde dock knappast förekomma i den omfattning, att föreskrift om skyldighet att underrätta strålskyddsmyndigheten är påkallad. Det bör framhållas, att vatteninspektionen enligt vattenlagen skall underrättas även om andra företag än avledande av spillvatten, om de kan antagas leda till ökad vattenförorening. Med denna ordning torde tillräckligt uppmärksammas de föroreningsfaror som nu är i fråga. Jag finner mig fördenskull icke böra tillstyrka ett under remissbehandlingen framfört förslag, att skyldigheten att underrätta strålskyddsmyndigheten skall omfatta andra mål och ärenden än sådana som gäller avledande av radioaktivt avloppsvatten.

Specialmotivering till lagförslaget

Beträffande vattenvårdskommitténs förslag samt remissyttrandena hänvisas såvitt nu är i fråga till propositionen s. 70—88.

Beträffande de särskilda stadgandena anför *departementschefen*, utöver vad som framgår av den tidigare framställningen, följande.

Lagens ingress

Departementsförslaget omfattar ändring i ett antal paragrafer i vattenlagen vilka innehåller termen vattentäkt.

Enligt 2 kap. 42 § vattenlagen förstås i samma lag med vattentäkt anläggning för tillgodogörande av grundvatten. I allmänt tekniskt språkbruk menas emellertid numera med vattentäkt anläggning för tillgodogörande av vatten, oavsett om vattnet förekommer som grundvatten eller ytvatten. Termen grundvattentäkt har däremot den begränsade betydelse som ligger däri, att enbart grundvattenuttag kan förekomma vid anläggningen. Så länge ytvattnet spelade en helt underordnad roll i vattenhushållningen, lades väl icke särskild vikt vid denna språkliga distinktion. Emellertid synes mig lagtexten nu böra bringas i överensstämmelse med gängse tekniska språkbruk och jag förordar därför, att ordet »vattentäkt» på de ställen det förekommer i vattenlagen utbytes mot ordet »grundvattentäkt». Det ankommer på Kungl. Maj:t att föranstalta om motsvarande ändring i 1 § kungörelsen den 8 oktober 1954 (nr 622) om vattenbokens inrättande och förande.

Förutom i vattenlagen och sistnämnda kungörelse återfinnes ordet »vattentäkt» i förevarande betydelse i övergångsbestämmelserna till lagen den 5 maj 1939 (nr 146) om ändring i vissa delar av vattenlagen. Någon ändring i dessa övergångsbestämmelser synes dock icke vara erforderlig.

Förslaget att i vattenlagen införa termen »ytvattentäkt» finner jag mig ej böra biträda.

2 KAP.

Beträffande de nya underrubrikernas lydelse har jag icke funnit anledning frångå kommittéförslaget annat än såtillvida att, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående, ordet »vattentäkt» utbytes mot ordet »grundvattentäkt». För de båda rubriker som behöver ändras till följd av den nya underavdelningens tillkomst vill jag förorda lydelse som fullständigare än vad kommittéförslaget innebär redovisar innehållet. Rubriken till 2 kap. torde sålunda böra erhålla lydelsen »Om byggande i vatten och om grundvatten» och kapitlets andra huvudavdelning rubriceras »Om grundvatten».

45 och 62 §§.

Den nuvarande servitutsregeln i 2 kap. 45 § andra stycket vattenlagen bör med oförändrat sakligt innehåll överflyttas till den nya avdelning som omfattar regler om skydd för grundvatten. Stadgandet, som i kommittéförslaget upptagits under 65 §, torde såsom hittills böra placeras före övriga bestämmelser om grundvattenskyddet.

63 §.

Förevarande paragraf motsvarar nuvarande 58 § första stycket och 62 § i kommittéförslaget.

Som jag tidigare förklarat, tillstyrker jag den av kommittén föreslagna ändringen i den allmänna aktsamhetsregeln så att den kommer att bättre svara mot den innebörd som givits åt densamma i rättstillämpningen och klart anger att den gäller även i fråga om grundvattentillgångar som ännu icke börjat utnyttjas för vattenförsörjningen. Vilka försiktighetsmått som kan erfordras beträffande grundvattentillgångar, som hålles i reserv för framtida behov, torde få bedömas med hänsyn till bl. a. tidpunkten för exploatering. För grundvatten, som med säkerhet kan antagas bli utnyttjat först långt fram i tiden, bör skyddet såvitt gäller förorening kunna begränsas till att motverka mer bestående skada, såsom förorening genom petroleumprodukter och andra mot kemiska och biokemiska förändringar bestående organiska ämnen. Onödigtvis bör icke förhindras tillförsel av lättsönderdelbara organiska substanser och av ämnen som utan större svårighet kan avlägsnas eller oskadliggöras. Däremot kan för grundvatten som tämligen snart kommer att brukas för vattenförsörjning skydd behöva anordnas även mot jämförelsevis övergående skador, exempelvis bakteriologiska föroreningar.

64 §.

Denna paragraf motsvarar 63 § i kommittéförslaget.

Den nya bestämmelsen om länsstyrelses befogenhet att fastställa skyddsområde för grundvattentillgång och att meddela skyddsföreskrifter för sådant område torde kunna avfattas i enlighet med kommitténs förslag. Såsom kommittén anfört torde en lämplig avgränsning av bestämmelsens tillämpningsområde vinnas, om tillämpligheten anknytes till begreppet »tätbebyggelse» sådant detta definierats i byggnadslagen.

Som framgår av vad jag tidigare har anfört är länsstyrelsernas möjligheter att taga egna initiativ en viktig omständighet till stöd för att bestämmanderätten i fråga om skyddsområden och skyddsföreskrifter skall åvila dem och icke exempelvis vattendomstolarna. Från denna utgångspunkt anser jag det vara riktigt att i enlighet med kommitténs förslag icke kräva kommunal medverkan vid tillkomsten av beslut i skyddsområdesfrågor. Självfallet utesluter detta icke att kommunerna kan och bör såväl taga

egna initiativ som medverka aktivt i utredningsarbetet på det sätt kommittén förutsatt. Med anledning av vad Svenska stadsförbundet uttalat i sitt remissyttrande vill jag i detta sammanhang understryka angelägenheten av att länsstyrelserna — även i de fall då de självmant upptar en skyddsområdesfråga — på ett tidigt stadium av utredningsarbetet samråder med berörda kommunala organ.

Redan tidigare har förekommit, att länsstyrelser fastställt skyddsföreskrifter med giltighet inom bestämda områden kring grundvattentillgångar, nämligen i form av särskilda hälsovårdsordningar, utfärdade med stöd av 1919 års hälsovårdsstadga. Enligt den nya hälsovårdsstadgan skall föreskrifter avseende den allmänna hälsovården, vilka för kommun eller del därav finnes erforderliga utöver stadgan, också meddelas i form av lokal hälsovårdsordning. Hälsovårdsstadgan innehåller bestämmelse om att sådana lokala föreskrifter icke må avse förhållanden som reglerats genom annan allmän författning än hälsovårdsstadgan. Härmed åstadkommes en gränsdragning i fråga om de lokala särbestämmelsernas innehåll mot föreskrifter som tillkommit i annat syfte än att direkt förebygga sanitär olägenhet. Begränsningen är däremot icke så att förstå att med hänsyn till grundvattenlagstiftningen icke skulle kunna meddelas lokala hälsovårdsföreskrifter som riktar sig mot grundvattenförorening. Möjligheten att jämlikt vattenlagen tillskapa skyddsområden kommer väl i de allra flesta fall att onödiggöra reglering med stöd av hälsovårdsstadgan. I den mån särskilda föreskrifter angående grundvattenskydd finnes otvetydigt sanitärt påkallade för något område hör emellertid icke möta något formellt hinder att utfärda dem såsom lokal hälsovårdsordning. I sammanhanget förtjänar att framhållas, att det kan tänkas föreligga behov av skyddsområden för vattenförsörjning inom bebyggelse, som icke motsvarar beteckningen tätbebyggelse. Om exempelvis två eller flera fastigheter genom egna brunnar utnyttjar en och samma grundvattentillgång utan att det finnes något behov av gemensamma anordningar, synes grundvattenskyddet kunna tillgodoses — förutom servitutsvägen enligt 62 § i departementsförslaget eller genom individuella förelägganden av det slag som åsyftas i nästa paragraf — genom föreskrifter i lokal hälsovårdsordning, t. ex. innebärande förbud mot vissa upplag eller grundvattenfarlig infiltration av avloppsvatten. Skydd av grundvattentillgångar som ännu icke börjat utnyttjas torde emellertid kunna beredas blott med stöd av vattenlagen. Skyddet bör då avse såväl det fallet, att en grundvattentillgång behöver reserveras för att trygga den framtida vattenförsörjningen inom befintlig tätbebyggelse, som det fallet, att en grundvattentillgång behöver hållas i beredskap för en tätbebyggelse som ännu icke kommit till stånd, men som kan förutses.

Såväl kommittén som flera remissorgan har understrukit behovet av en noggrann inventering av våra grundvattentillgångar. Även enligt min me-

ning är det betydelsefullt att en sådan kommer till stånd, i varje fall inom områden där knapphet på fullgott konsumtionsvatten redan föreligger eller är att vänta. Ståndpunkt i denna fråga kan emellertid icke tagas på grundval av den i lagstiftningsärendet föreliggande utredningen. Frågan torde liksom väckta frågor om personalförstärkningar få upptagas i annat sammanhang.

65 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 58 § andra stycket och 64 § i kommitténs förslag.

Vad kommittén föreslagit synes ej giva anledning till erinran, varför stadgandet, efter viss redaktionell jämkning, bör upptagas i överensstämmelse med kommittéförslaget. Då stadgandet såsom kommittén framhållit kan bli av betydelse för genomdrivande av efterlevnaden av skyddsområdesbestämmelser, torde det böra placeras efter den paragraf, som gäller sådana bestämmelser.

I det fall att för ett skyddsområde gäller straffsanktionerad bestämmelse torde, enligt allmänna grundsatser, vite ej böra föreläggas med mindre underlåtenhet att efterkomma bestämmelsen förelupit.

66 §.

Denna paragraf saknar motsvarighet i kommittéförslaget.

Icke minst från rättsskyddssynpunkt är det angeläget, att de som kan komma att beröras av tilltänkta föreskrifter till skydd för vattenförsörjningen blir underrättade om föreliggande förslag och sättes i tillfälle att yttra sig över dem. Fördelar av processekonomisk karaktär står också att vinna därigenom. Kommittén har emellertid icke ansett det påkallat att i lagen stadga skyldighet för länsstyrelserna att bereda sakägarna tillfälle att yttra sig, varvid kommittén framhållit att snabba ingripanden kan vara nödvändiga, om skada på grundvattnet skall förhindras, ävensom att sakägarnas yttrande icke kan avvaktas i sådana fall. När det gäller att fastställa skyddsområden och meddela skyddsföreskrifter för sådana områden läser emellertid, såsom kommittén själv i annat sammanhang berört, ofta krävas ingående undersökningar av teknisk och annan art. Önskemålet att icke hindra snabba beslut synes mig i dessa ärenden vara av underordnad betydelse. Jag vill därför ansluta mig till den mening som framförts i några remissyttranden att bestämmelser bör meddelas om skyldighet för länsstyrelse att bereda sakägarna tillfälle att yttra sig över förslag om inrättande av skyddsområde och om skyddsföreskrifter. Däremot är jag ense med kommittén i så måtto, att jag icke finner nödvändigt att föreskriva en motsvarande skyldighet i fråga om tilltänkta ingripanden i enskilda fall med stöd av bestämmelsen i departementsförslagets 65 §. Även i fall av sistnämnt slag bör dock självfallet länsstyrelsen höra berörda sakägare, därest

icke omständigheterna föranleder annat (jfr 36 § 3 mom. och 38 § 1 mom. länsstyrelseinstruktionen den 30 maj 1958).

Den bestämmelse som på grund av vad jag nu anfört bör införas i lagen synes kunna upptagas under denna paragraf och — delvis efter mönster av föreskriften i 11 kap. 33 § andra stycket — avfattas såsom ett påbud om att, innan allmänna föreskrifter må meddelas för skyddsområde, förslag till sådana föreskrifter skall upprättas och skriftlig underrättelse om förslagets innehåll genom länsstyrelsens försorg sändas till varje ägare av fastighet inom skyddsområdet samt till de kända nyttjanderättshavare, vilkas rätt beröres. Huruvida förslaget i enlighet med vad i det föregående anförts upprättats inom länsstyrelsen eller av annan, exempelvis av en kommun i egenskap av sökande, bör i förevarande sammanhang vara utan betydelse. Huruvida andra sakägare än fastighetsägare och nyttjanderättshavare — t. ex. innehavare av gruvrätt eller annan begränsad sakrätt utom nyttjanderätt — skall underrättas, bör överlämnas åt länsstyrelsens eget bedömande i det särskilda fallet. Detsamma torde böra gälla i frågan om ärendet bör bringas till vidare kännedom genom kungörelse i ortstidning eller annorledes, exempelvis genom anslag å kommunens anslagstavla. I paragrafen torde vidare, utöver vad nyss nämnts, böra föreskrivas att i underrättelsen till sakägarna skall anges vad de har att iaktta för att bevaka sin rätt. Sådan uppgift bör avse bl. a. den tid inom vilken sakägaren skall inkomma med sitt yttrande för att länsstyrelsen skall vara skyldig att beakta hans synpunkter.

67 §.

Denna paragraf svarar mot 66 § i kommitténs förslag.

Jag förordar att bestämmelsen med en mindre redaktionell jämkning avfattas i överensstämmelse med kommitténs förslag. Någon anledning att i vattenlagen meddela föreskrift om rätt för sakägare att kostnadsfritt få tryckt exemplar av skyddsföreskrifterna synes mig ej föreligga. I administrativ ordning torde få övervägas att föreskriva, att alla enligt 66 § delgivna sakägare skall gratis tillställas avskrift av beslut i ärende om skyddsföreskrifter.

68 §.

Den föreslagna bestämmelsen angående besvär över länsstyrelses beslut avviker ej till sitt innehåll från vad som är stadgat i 57 § länsstyrelseinstruktionen den 30 maj 1958 och torde fördensskull kunna utgå.

Ofrånkomligt synes vara att till hälsovårdsnämnder och andra kommunala myndigheter i viss utsträckning delegeras att bestämma vilka villkor som i de särskilda fallen skall gälla för grundvattenfarlig verksamhet på fastigheter inom skyddsområden. Den enskilda fastighetsägaren måste emellertid tillerkännas rätt att få sådant avgörande prövat av läns-

styrelsen. Ärendet torde vanligtvis innefatta lämplighetsfrågor, och besvär bör kunna anföras även på andra grunder än de för kommunalbesvär stadgade. Länsstyrelsen bör också ha möjlighet att sätta annat beslut i det överklagade beslutets ställe. Stadgandet i vattenlagen om besvärsrätt i fråga om kommunal myndighets beslut torde därför icke kunna undvaras. Det har i departementsförslaget upptagits som första stycke i förevarande paragraf. I andra stycket har upptagits en bestämmelse, som i sak överensstämmer med kommittéförslagets tredje stycke.

Beträffande besvärstid torde få gälla de allmänna reglerna enligt lagen den 4 juni 1954 om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut.

8 KAP.

23 §.

Med den avfattning kommittén givit sitt förslag till bestämmelse om förbud mot utsläppande av kloakvatten, betingat av hänsynen till viktiga yt-vattentäkter, kan samhällets vattenförsörjning på grund av den definition, som lämnas i 2 § sista stycket, skyddas endast om den baseras på allmän vatten- och avloppsanläggning. Då detta som kommittén anmärkt icke torde innebära någon större olägenhet, läser det kunna godtagas.

Jag finner icke anledning att förorda någon skärpning av den i kommittéförslaget intagna bestämmelsen i enlighet med vad som föreslagits i ett par remissyttranden. Kommitténs förslag synes mig innebära en lämplig avvägning mellan vattenförsörjnings- och avloppsintressena.

Någon särskild straffbestämmelse torde ej böra införas med anledning av det nya stadgandet. Med detta stadgande avses att vattendomstol skall kunna under angivna förutsättningar förbjuda kloakvattenutsläpp. Förbud som meddelas i denna ordning kommer att omfattas av straffbestämmelsen i 13 kap. 12 § andra stycket vattenlagen.

28 §.

Den av kommittén förordade kostnadsfördelningsregeln i andra stycket av paragrafen torde kunna avfattas i enlighet med förslaget. Beträffande innebörden av uttrycket samhälle må hänvisas till vad som anförts därom vid behandlingen av 23 §.

Anmärkas må, att tillämpningen av kostnadsfördelningsregeln icke nödvändigtvis förutsätter, att även företrädaren för avloppsintresset är ett samhälle. Bidrag bör också principiellt kunna komma i fråga till avledare av kloakvatten oavsett huruvida gemensamma anordningar tillskapats för utsläppet. Detta kan vara av betydelse för avloppsförhållanden vid glesbebyggelse. Stränder invid jämförelsevis opåverkade vattenområden är

självfallet särskilt lockande för fritidsbebyggelse. Samma områden kan just till följd av vattnets beskaffenhet vara begärliga som vattentäkter för samhällen och andra sådana förbrukare. I den mån vattentäktsintresset icke kan godtaga avloppsutsläpp från glesbebyggelsen eller det kräver särskilt långtgående reningsåtgärder synes bidrag från detsamma till den enskilde fastighetsägaren för ordnandet av hans avloppsförhållanden böra kunna ifrågakomma.

29 §.

Till skillnad från övriga stadganden i 27 och 28 §§ avser den föreslagna kostnadsfördelningsregeln i 28 § andra stycket icke enbart förhållandet mellan två eller flera samhällen. Jämkning torde därför böra ske i 29 §.

10 KAP.

44, 68 och 74 §§.

De av kommittén förordade tilläggen till ifrågavarande paragrafer torde böra införas. Det synes ej vara påkallat att lämna föreskrifter om strålskyddsmyndighetens åligganden i förevarande sammanhang. Förutom genom strålskyddslagen har i Kungl. Maj:ts brev den 28 juli 1958 meddelats bestämmelser om myndighetens verksamhet. Enligt nämnda brev skall myndigheten tjänstgöra såsom ett centralt samordnande organ för olika strålskyddsintressen i riket och i detta hänseende ägna oavlätlig uppmärksamhet åt de faror och olägenheter, som kan uppkomma till följd av joniserande strålning, samt intimt samverka med av strålskyddsfrågor berörda myndigheter och sammanslutningar. Med hänsyn icke minst till dessa strålskyddsmyndighetens uppgifter att samordna olika strålskyddsintressen är angeläget, att myndigheten kan erhålla överblick över förekommande ärenden rörande radioaktiv vattenförorening.

11 KAP.

17 §.

I paragrafens punkt 36 torde ändring böra ske i enlighet med kommittéförslaget. Därjämte bör ordet »vattentäkt» enligt vad förut nämnts ändras till »grundvattentäkt» i de punkter det förekommer. Den av några vattendomstolar väckta frågan om att överföra fristående servitutstalan till ansökningssmål anser jag mig icke böra upptaga i förevarande sammanhang.

19 §.

Ändringen i denna paragraf är betingad av det föreslagna tillägget i 13 kap. 14 §.

59 §.

Bestämmelsen om översändande till strålskyddsmyndigheten av ansökningshandlingar och kungörelse vid syneförrättning bör äga motsvarande tillämpning i mål som handlägges vid vattendomstol; genom hänvisningen i nuvarande 11 kap. 36 § sista stycket till 10 kap. 44 § erfordras icke någon lagändring för att detta skall bli fallet. Särskild föreskrift om översändande till strålskyddsmyndigheten av vattendomstols avgörande av mål angående radioaktivt avloppsvatten torde som kommittén föreslagit böra fogas till bestämmelsen i 11 kap. 59 § andra stycket.

62 §.

Rörande utbyte av ordet vattentäkt mot ordet grundvattentäkt torde få hänvisas till vad därom tidigare anförts i samband med lagens ingress. Någon terminologisk ändring torde icke böra vidtagas i sammansättningen vattentäktsfastighet.

13 KAP.

14 §.

Enligt min mening bör bestämmelsen om straff för överträdelse av bestämmelser som meddelats med stöd av 2 kap. 64 § införas i vattenlagen. Länsstyrelsen torde i bestämmelserna endast böra hänvisa till vattenlagens straffbud. Denna lagtekniska anordning har sin motsvarighet i vad som är stadgat om påföljder för överträdelser av lokala ordningsstadgor och hälsovårdsanordningar. Även med avseende på redaktionell utformning bör bestämmelsen bringas i överensstämmelse med denna lagstiftning. Straffbestämmelsen i vattenlagen bör givas en såtillvida begränsad giltighet, att det åt länsstyrelsen överlämnas att avgöra, huruvida viss skyddsföreskrift skall vara straffsanktionerad eller icke. Härigenom erhåller länsstyrelsen möjlighet att beträffande skyddsområde för grundvattentillgång meddela såväl föreskrifter av anvisningskaraktär som bestämmelser vilkas åsidosättande anses böra föranleda ansvar.

Straffbestämmelsen torde böra placeras såsom ett andra stycke i förevarande paragraf.

I paragrafens första stycke i departementsförslaget har ordet »vattentäkt» ändrats till »grundvattentäkt» i överensstämmelse med vad tidigare anförts.

Övergångsbestämmelserna

Kommittén föreslår, att det nya stadgandet i 8 kap. 23 § andra stycket, vilket ger vattendomstol möjlighet att helt förbjuda utsläpp av kloakvatten till skydd för viktiga ytvattentäkter, skall vara tillämpligt beträffande av-

loppsutsläpp, som blivit föremål för lagakraftvunnet beslut före ikraftträdandet, såvida omprövning kan ske enligt 8 kap. 40 § vattenlagen. Det bör emellertid erinras om att stadgandet i sistnämnda lagrum gäller rättskraften hos vattendomstols beslut endast såvitt detta avser villkoren för utsläppande av avloppsvatten i vederbörande recipient. Ett laga tillstånd att utsläppa avloppsvatten skall icke kunna upprivas, så att utsläppandet förbjudes; vid omprövning skall blott villkoren för utsläppet kunna jämkas efter ändrade förhållanden. Omprövningsstadgandet i 8 kap. 40 § kan dock komma att erhålla en annan och vidare innebörd, därest nu införes en bestämmelse som gör det möjligt att vid omprövning av tillstånd att avleda avloppsvatten helt återtaga tillstånden genom tillämpning av den nya förbudsregeln. För dem som anordnat avloppsutsläpp i enlighet med givna föreskrifter bör den lagstadgade omprövningsskyldigheten icke gå utöver vad som i detta hänseende varit gällande, då villkoren för avledandet fastställdes. Regeln i 8 kap. 23 § andra stycket bör därför icke bli tillämplig vid omprövning av sådana villkor för avloppsutsläpp, som fastställts före ikraftträdandet.

Övriga av kommittén föreslagna övergångsbestämmelser föranleder ingen erinran.

Den nya lagstiftningen torde böra träda i kraft den 1 juli 1964.

Lagrådsbehandlingen

Förevarande förslag till lag om ändring i vattenlagen föranledde följande uttalanden från *lagrådets* sida.

Rubrikerna till 2 kap.

Lagrådet föreslår att i huvudrubriken till 2 kap. och rubriken till kapitlets andra avdelning användes ordet »grundvattentäkt» i stället för ordet »grundvatten».

2 kap. 64 §.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har upprättat ett förslag till normal-skyddsbestämmelser, avsedda att tjäna till vägledning då länsstyrelserna jämlikt förevarande lagrum fastställa skyddsområde och i samband därmed skola utforma allmänna föreskrifter om vad som skall iakttagas inom området. Departementschefen har på anförda skäl avböjt tanken att normal-skyddsbestämmelser skulle utfärdas men framlagt vissa sammanfattande synpunkter i fråga om innehållet i de skyddsföreskrifter som i de individuella fallen måste utformas. I anslutning till vad departementschefen uttalat vill lagrådet understryka vikten av att föreskrifternas innehåll anpassas efter vad som kan vara påkallat inom olika delar av skyddsområdet; här-

igenom undvikas, såsom departementschefen framhållit, onödiga inskränkningar i fastigheternas nyttjande.

2 kap. 65 §.

Justitieråden Romanus, Digman och Nordström:

I motsats till vad som är fallet beträffande det nuvarande stadgandet i 2 kap. 58 § andra stycket om Konungens befallningshavandes rätt att förelägga vite upptages icke i 2 kap. 65 § av förslaget såsom förutsättning för befogenheten att förelägga vite att ansvar ej finnes särskilt stadgat. Fråga kan härigenom uppkomma huruvida dubbling av påföljd för samma förfarande inträffar. Departementschefen uttalar emellertid i motiven till 65 § att, i det fall att för ett skyddsområde gäller straffsanktionerad bestämmelse, enligt allmänna grundsatser vite icke torde böra föreläggas med mindre underlåtenhet att efterkomma bestämmelsen förelupit. Denna förutsättning synes dock böra komma till uttryck i lagtexten.

Det praktiska behovet av vitesföreläggande i de sålunda äsyftade situationerna torde kunna hänföras till vad som angives i senare ledet av 65 §, där det sägs att Konungens befallningshavande, i händelse försummelse att iakttaga en föreskrift förelupit, äger efter vad som finnes tjänligast antingen förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller vid vite tillhålla den försumlige att själv vidtaga rättelse. Därest såsom är fallet i det remitterade förslaget denna bestämmelse göres tillämplig, oavsett om den föreskrift som försummelsen rört är straffsanktionerad eller ej, kommer vitesföreläggande att kunna riktas mot fortsatt underlåtenhet att iakttaga en straffbelagd föreskrift som innebär skyldighet att vidtaga en positiv åtgärd; rättelse innefattar här vidtagande av den åtgärd som underlåtit. Straff och vite komma i dessa fall att hänföra sig till åtminstone delvis olika tidsperioder, och på grund härav har i flera fall en dylik utformning av bestämmelser om vitesföreläggande godtagits i lagstiftningen, se 30 § i 1954 års allmänna förfogandelag (prop. 20/1954 s. 160 och 204), 10 § i 1956 års atomenergilag (prop. 178/1956 s. 32 och 33) och 78 § i 1960 års civilförsvarslag (prop. 5/1960 s. 211); i samtliga dessa fall har i själva lagtexten såsom förutsättning för vitesföreläggande angivits att underlåtenhet redan förekommit. Även vitesbestämmelsen i 31 § av 1956 års allmänna ordningsstadga innefattar samma konstruktion (prop. 143/1956 s. 134), och bestämmelsen om vitesföreläggande i 75 § av 1958 års hälsovårdsstadga — vid vars tillkomst 31 § allmänna ordningsstadgan återopades — behöver icke avse någon principiell avvikelse härifrån (prop. B 46/1958 s. 316).

Den i senare ledet av 65 § upptagna bestämmelsen om vitesföreläggande kommer vidare att innebära möjlighet att, när någon åsidosatt en förbuds-föreskrift, vare sig straffsanktionerad eller ej, medelst vite framtvinga rättelse d. v. s. undanröjande av den skada som kan ha vållats genom det för-

bjudna handlandet. Däremot synes icke böra öppnas möjlighet att, när en förbudsföreskrift är straffsanktionerad, i förväg meddela ett vitesföreläggande som avser identiskt samma positiva handlande som det, vilket är straffbelagt; en dylik regel torde icke stå i god överensstämmelse med allmänna rättsgrundsatser. (Se närmare angående de problem som uppkomma vid kombination av straff och vite en uppsats av Håkan Strömberg i Förvaltningsrättslig tidskrift 1955 s. 197). Vid utformningen av skyddsföreskrifterna torde Konungens befallningshavande ha att bedöma vilka förbudsföreskrifter som böra straffsanktioneras och vilka som böra överlåtas åt vitesföreläggande i de enskilda fallen. Har Konungens befallningshavande valt att förse förbudsföreskrift med straffsanktion enligt 13 kap. 14 § andra stycket, kan straff utdömas för varje gång förbudet åsidosättes, och vitesföreläggande torde i dylikt fall böra användas för att framtvinga rättelse av vad som redan skett.

I enlighet med det anförda hemställa vi att 2 kap. 65 § uppdelas på två stycken, varvid i *första stycket* utsäges, att Konungens befallningshavande äger, om ansvar ej finnes stadgat, vid vite tillhålla den, som ämnar vidtaga åtgärd varom sägs i 63 §, att iakttaga vad honom åligger enligt nämnda paragraf eller enligt föreskrift som meddelats med stöd av 64 §, och i *andra stycket* stadgas, att om försummelse förelupit i hänseende som anges i första stycket, Konungens befallningshavande äger efter vad som finnes tjänligast antingen förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller vid vite tillhålla den försumlige att själv vidtaga rättelse.

Regeringsrådet Holmgren:

I detta stadgande har Konungens befallningshavare erhållit befogenhet att vid vite tillhålla den som ämnar vidtaga åtgärd enligt 63 § — t. ex. grävning eller sprängning eller annan åtgärd med antaglig menlig inverkan å grundvattentillgång — att iakttaga vad honom (enligt bl. a. skyddsområdesföreskrifter på grund av 64 §) åligger i fråga om återhållsamhet eller nödiga försiktighetsmått. Stadgandet innehåller också att Konungens befallningshavande i händelse av försummelse i berört hänseende äger antingen förordna om rättelse på den försumliges bekostnad eller vid vite tillhålla den försumlige att själv vidtaga rättelse.

Stadgandets första led skiljer sig i så måtto från motsvarande bestämmelser i gällande rätt (se 58 § andra stycket i början) som en för närvarande uppställd förutsättning för vitesföreläggande, nämligen att ansvar ej finnes särskilt stadgat, uteslutits i den nya lydelsen. Vattenvårdskommittén, från vars betänkande den nya föreskriften är hämtad, har motiverat förändringen bl. a. med hänvisning till ett uttalande i proposition rörande ny hälsovårdsstadga (prop. B 46/1958 s. 316). Enligt detta är möjligheten att förelägga vite visserligen framför allt av betydelse, för att man skall komma till rätta med fortsatt tredska efter utdömande av straff,

men kan också tillgripas, då ett åtal t. ex. icke skulle kunna medföra tillräckligt snabbt resultat eller då ett kanske relativt ringa bötesstraff icke kan väntas förmå till viss åtgärd. Kommittén har själv tillagt att det föreslagna stadgandet — till skillnad från vad som är fallet beträffande dess motsvarighet i gällande lagstiftning — kan användas även för att medelst vitesföreläggande genomdriva efterlevnaden av bestämmelser, som meddelats för ett skyddsområde (enligt remissförslagets 64 §), därest en företagare trots stadgad påföljd medvetet åsidosätter dessa bestämmelser. Härvidlag torde kommittén ej minst haft i tankarna sådana fall då en företagare, t. ex. den som driver ett grustag, har ett starkt ekonomiskt intresse att så långt som möjligt utnyttja marken i fråga, ett intresse som är avgjort starkare än obehaget att nödgas erlagga böter.

Någon invändning mot kommitténs förslag i denna del har ej redovisats från remissinstansernas sida.

Departementschefen har förklarat, att kommittéförslaget ej synes giva anledning till erinran och kan vara av betydelse för efterlevnaden av skyddsområdesbestämmelser. Emellertid har departementschefen tillagt att, i det fall att för ett skyddsområde gäller straffsanktionerad bestämmelse, vite enligt allmänna grundsatsen ej torde böra föreläggas med mindre underlåtenhet att efterkomma bestämmelsen förelupit.

Huru sistnämnda uttalande bör tolkas kan, med hänsyn till den invecklade beskaffenheten av olika spörsmål berörande förhållandet mellan straff och vite (se t. ex. prop. 20/1954 s. 160, 205 samt Strömberg i Förvaltningsrättslig tidskrift 1955 s. 209—12), möjligen vara föremål för tvekan. Enligt min mening ligger det närmast till hands att fatta uttalandet efter ordalagen; det skulle då utgöra ett råd till länsstyrelserna att ej begagna möjligheten att ålägga vite förrän vederbörande *redan en gång*, t. ex. genom för djup grävning i grustag nära vattentillgång, åsidosatt straffbestämmelsen och det alltså blir fråga om att avskräcka från *fortsatt* verksamhet av samma slag. Länsstyrelserna skulle alltså ej böra begagna vitesförelägganden i de av kommittén åsyftade fall — ingalunda opraktiska — då man kan antaga att hotet om det måttliga bötesstraff, som generellt gäller för överträdelse mot skyddsområdesföreskrifter, och som kanske räcker bra i flertalet fall (se förslaget till skyddsbestämmelser, särskilt 3 § g), 4 § e) samt 7 §), ej kommer att avhålla vederbörande från ett ekonomiskt givande ingrepp i grustaget. För egen del finner jag visserligen uttalandet, fattat som ett råd för normalfallet, motiverat men jag är särskilt efter departementschefens av riksdagen utan erinran lämnade uttalande i 1958 års proposition om ny hälsovårdsstadga obenägen medge, att allmänna rättsgrundsatsen skulle utesluta användningen av vitesförelägganden i hela den omfattning 65 § första ledet enligt ordalagen möjliggör. Mot vad vattenvårdskommittén i sak åberopat vågar jag i varje fall ej antaga, att det praktiska behovet av vitesförelägganden skulle kunna tillgodoses genom bestämmelserna i 65 §

andra ledet; det praktiska önskemålet är ju att direkt avskräcka vederbörande från ekonomiskt inbringande men för vattenvården skadliga (fortsatta) grävningar; att efteråt råda bot för vållad skada lär i många fall ej ens vara möjligt.

Allmänt vill jag framhålla att det inom det ekonomiska livet i våra dagar ej sällan förekommer situationer, då medborgaren har ett så starkt ekonomiskt intresse av en otillåten gärning, att han finner det förmånligt att utföra gärningen och betrakta väntade böter som en överkomlig kostnad i rörelsen. Att länsstyrelsen eller annan administrativ myndighet för sådana fall kan förstärka de avhållande faktorerna genom föreläggande av kännbara viten — såsom i kommittéförslaget avsetts och såsom även eljest förekommit t. ex. i den nya hälsovårdsstadgan och i 1943 års lag om tillståndstvång för byggnadsarbete — finner jag enbart tillfredsställande. Utvägen att vinna den önskade effekten genom ändring i straffskalorna är av lätt insedda praktiska skäl ofta oframkomlig. För att vitesmöjligheten ej missbrukas är i riklig måtto sörjt dels genom att beslutet om vitesföreläggandet kan överklagas till regeringsrätten och dels genom att frågan om utdömmande av vite också skall prövas av behörig myndighet, som regel de allmänna domstolarna.

Ett spørsmål för sig blir frågan, huru i här avsedda fall en mindre önskvärd dubbling av vite och böter skall kunna undvikas. Praktiskt torde emellertid detta spørsmål icke vara, och jag finner ej påkallat att ifrågasätta ett särskilt stadgande av innebörd t. ex. att sedan vite förelagts böter ej må utdömas för en gärning som innebär åsidosättande av föreläggandet. Åt rättstillämpningen torde kunna överlämnas att sörja för att den totala samhälleliga reaktionen icke blir för hård i de sannolikt mycket sällsynta fall, då en dubbling hotar uppstå.

Lagrådet:

2 kap. 66 §.

I fall då fråga är om samfälld mark bör ett förenklat underrättelseförfarande kunna användas; jfr 10 kap. 8 § första stycket och 40 § samt 11 kap. 33 § fjärde stycket. Lagrådet föreslår därför att i paragrafen upptages en bestämmelse av innehåll att, om mark är samfälld för flera fastigheter, underrättelse till de särskilda delägarna i den samfällda egendomen ej erfordras och att, om för denna finnes känd styrelse, styrelsen skall underättas.

11 kap. 19 §.

Av förarbetena till 13 kap. 14 § första stycket framgår, att stadgandet är subsidiärt i förhållande till bestämmelser i strafflagen. Detta torde vara anledningen till att förevarande paragraf ej innehåller någon hänvisning till nämnda lagrum. Enligt lagrådets mening måste även straffstadgandet

i det nya andra stycket av 13 kap. 14 § anses vara subsidiärt i förhållande till strafflagens bestämmelser; det bör sålunda exempelvis icke tillämpas å gärning, som är straffbar enligt 19 kap. 8 § strafflagen. Med hänsyn härtill torde den föreslagna ändringen i förevarande paragraf böra utgå ur lagförslaget. I så fall måste förslagets ingress jämkas.

13 kap. 14 §.

Den avsedda innebörden av det föreslagna stadgandet i andra stycket torde komma till bättre uttryck om stadgandet gives den lydelsen att, om Konungens befallningshavande förordnat att överträdelse av föreskrift som meddelats med stöd av 2 kap. 64 § skall föranleda ansvar, den som överträder föreskriften dömes till böter, högst trehundra kronor, eller, om förseelsen avsett åliggande av större vikt eller därigenom förorsakats avsevärd skada eller olägenhet, till dagsböter.

Departementschefen anför i anledning av lagrådsgranskningen följande.

Lagrådet har understrukit betydelsen av att föreskrifter för skyddsområde, vilka länsstyrelserna avses skola utfärda med stöd av 2 kap. 64 §, till sitt innehåll anpassas efter vad som kan vara påkallat inom skilda delar av skyddsområdet. I anslutning härtill vill jag framhålla, att länsstyrelserna förutsättes skola alltefter grundvattenskyddets växlande betingelser avgöra såväl huruvida föreskrift i något visst hänseende alls är erforderlig som i vad mån det är möjligt att begränsa en föreskrifts giltighet till blott någon del av det totala skyddsområdet. Begränsning som nu sagts kan vara motiverad exempelvis i fråga om föreskrifter som gäller anordnande av slutna ledningar för avloppsvatten från gödselstäder och ensilageanläggningar eller avser skyldighet att regelbundet bortskaffa sopor och annat avskräde. Likaså kan förbud mot utsläpp av avloppsvatten i grunden finnas böra föreskrivas endast för någon särskild del av ett skyddsområde.

I fråga om utformning av vitesbestämmelserna i 2 kap. 65 § delar jag uppfattningen, att det från rent praktiska synpunkter kunde vara av värde att möjliggöra vitesföreläggande på förhand om i något fall straffhot ej kan antagas förmå en person att efterleva viss föreskrift till skydd för grundvatten. Härvidlag förefinnes icke någon principiell skillnad mellan det fall att någon överträdelse av skyddsområdesföreskrift alls ännu icke skett och det att en tidigare företagen straffbar verksamhet befaras bli upprepad. Emellertid kan jag icke tillstyrka att denna rent praktiska syn på behovet av ingripanden föranleder, att man överger rättsgrundsatsen, att dubbla påföljder ej stadgas för en och samma förseelse. Om överträdelse av straffsanktionerad skyddsföreskrift består däri, att en prestation underlåtes, torde man vid fortsatt underlåtenhet ej ha att räkna med att straff och vite kan komma att sammanträffa. Länsstyrelserna har ock

beretts möjlighet förelägga vederbörande vid vite att fullgöra den underlåtna skyldigheten. Lagförslaget torde i detta hänseende ha erhållit en nöjaktig avfattning. Däremot torde den nyss berörda begränsningen av vitesmöjlighetens användning böra komma till uttryck genom att lagtexten i förtydligande syfte omarbetas så som tre av lagrådets ledamöter hemställt.

Rubrikerna till 2 kap. samt bestämmelserna i 2 kap. 66 § och 13 kap. 14 § torde böra jämkas i enlighet med lagrådets hemställan.

På det skäl lagrådet anfört kan jag tillstyrka, att någon ändring i 11 kap. 19 § icke nu vidtages.

Utöver vad som framgår av det anförda torde i lagförslaget få ske vissa redaktionella jämkningar.

Offentlig utredning

Såsom framgår av årets riksdagsberättelse fortsätter vattenvårdskommittén sitt utredningsarbete med en förnyad översyn av vattenvårdens organisation och i samband därmed frågan om anordnande av vattenvårdsförbund för tillsyn av särskilda vattendrag eller vattenområden samt frågan om forskning inom vattenvården. Enligt ett av statsrådet Holmqvist den 4 februari i år lämnat interpellationssvar avser kommittén att om möjligt lägga fram sitt slutbetänkande till innevarande sommar.

Utskottet

Genom förevarande proposition framlägges förslag till vissa ändringar i vattenlagen i syfte att dels bereda bättre skydd för vattenförsörjningen och dels sätta strålskyddsmyndigheten i tillfälle att följa de ärenden rörande radioaktivt avloppsvatten, som behandlas vid syneförrättningar eller av vattendomstolar.

Vad först angår frågan om skydd för vattenförsörjningen må till en början erinras om att företag för bortledning av vatten för vattenförsörjningsändamål omfattas av vattenlagens allmänna bestämmelser om byggande i vatten, medan särbestämmelser meddelats beträffande företag för tillgodogörande av grundvatten och för utsläpp av avloppsvatten. Som en följd härav saknas f. n. enhetliga bestämmelser om skydd för tillgångar av grundvatten och av ytvatten, vilka utnyttjas för vattenförsörjningen. I förstnämnda hänseende gäller bl. a. enligt 2 kap. 58 § vattenlagen att den som vill vidtaga åtgärd, som kan befaras medföra menlig inverkan på grundvattentillgång, är skyldig att iakttaga de försiktighetsmått, som skäpligen föranledes av omständigheterna. Såsom departementschefen i proposi-

tionen berört, skall frågan om företagarens åligganden härvidlag bedömas enligt de allmänna regler som får anses gälla inom grannskapsrätten eller beträffande farlig verksamhet. Länsstyrelse kan vid vite ålägga vederbörande att iakttaga nämnda aktsamhetsregel och förordna om rättelse i fall av försumlighet. Till skydd mot förorening av grundvatten kan vattentäktsgärens med stöd av 2 kap. 45 § hos vattendomstol utverka att besvär eller last i vissa fall mot ersättning lägges på annan tillhörig fastighet. En motsvarande möjlighet att bereda skydd för ytvattentäkt erbjudes genom bestämmelser i 2 kap. 14 § vattenlagen.

På sätt närmare framgår av den i propositionen intagna redogörelsen för gällande rätt tillgodoses skyddsbehov, som är förenade med vattenområdes egenskap av ytvattentäkt i viss omfattning jämväl genom bestämmelserna om avloppsvatten i 8 kap. vattenlagen. Vid utsläpp av kloakvatten i sådant område kan sålunda enligt 8 kap. 23 § första stycket längre gående reningsåtgärder föreskrivas, än som eljest skulle varit fallet. Principiellt förbud råder vidare enligt 8 kap. 32 § vattenlagen att avleda industriellt avloppsvatten så att genom förorening av ytvatten uppkommer olägenhet av någon betydelse. Någon skyldighet att begära förprovning av företag för utsläpp av avloppsvatten föreligger emellertid icke enligt vattenlagen. Det har i stället överlämnats åt vederbörande att i första hand själv bedöma vilka reningsåtgärder som enligt lagen bör komma i fråga. I vissa fall har det dock ansetts innebära alltför stor risk att överlåta bedömningen åt vederbörande. Kungl. Maj:t har därför i 8 kap. 38 § vattenlagen bemyndigats att meddela förbud mot vissa avloppsföretag, innan reningsfrågan prövats enligt vattenlagen. Med stöd härav har utfärdats den s. k. förprövningskungörelsen, i vilken uppräknas vissa slag av industriella inrättningar, som ej får anläggas innan frågan om erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit lagligen prövad. Skyldighet att begära förprovning beträffande kloakvatten har icke stadgats. Däremot föreligger beträffande tillämnade utsläpp av vissa slags kloakvatten skyldighet att göra anmälan till statens vatteninspektion.

Enligt det i propositionen framlagda förslaget skall 2 kap. 58 § vattenlagen ersättas av en allmän aktsamhetsregel av i huvudsak motsvarande innehåll men så utformad att grundvattentillgång som är eller kan antagas bli tillgodogjord utgör skyddsobjekt. Länsstyrelse får befogenhet att fastställa skyddsområden för grundvattentäkt och grundvattentillgång samt att meddela skyddsföreskrifter med generell giltighet inom sådana områden. I propositionen framlägger departementschefen vissa sammanfattande synpunkter på frågan om skyddsföreskrifternas innehåll. Länsstyrelsernas befogenhet att fastställa skyddsområden anknytes till den allmänna aktsamhetsregeln, varigenom befogenheten i så måtto begränsas att skyddsföreskrifterna icke får medföra ett större intrång än som berörda fastighetsägare och andra sakägare är skyldiga att tåla utan ersättning. Erfordras längre gående fö-

reskrifter, har vattentäktens ägare liksom hittills möjlighet att hos vattendomstol utverka skydd för vattentäkten i form av servitut, varvid domstolen också prövar uppkommande frågor om ersättning för det intrång som servitutet föranleder.

Medan de sålunda föreslagna bestämmelserna endast är tillämpliga på grundvattentillgångar, innehåller förslaget jämväl vissa stadganden som avser att bereda bättre skydd för ytvattnet. I detta hänseende föreslås att vattendomstol skall kunna helt förbjuda utsläpp av kloakvatten i ytvattenområden för att skydda vattenförsörjning för samhällen eller för livsmedelsindustrier och liknande inrättningar. Vattendomstolarna skall enligt ett förslaget tillägg till 8 kap. 28 § vattenlagen kunna mellan vattentäktägare och den som avleder eller ämnar avleda kloakvatten efter skälighetsprövning fördela den merkostnad som uppkommer för att ytvattentäkten skall befrias från tillförsel av kloakvatten eller för att särskilt långtgående kloakvattenrening skall vidtagas av hänsyn till vattenförsörjning.

I de likalydande motionerna I: 661 och II: 807 samt I: 662 och II: 806 yrkas vissa ändringar i lagförslaget. Enligt det förstnämnda motionsparet är det sålunda från rättslig synpunkt mindre lämpligt med så långtgående befogenheter för länsstyrelse som föreslagits i propositionen. Enligt motionärerna måste det inge mycket starka betänkligheter att frågan om den enskildes skyldighet att utan ersättning tåla intrång genom skyddsbestämmelser skall avgöras i administrativ ordning. Motionärerna hemställer därför om sådan ändring i förslaget att skyddsområde för grundvattentäkt skall fastställas av vattendomstol på framställning av länsstyrelse med rätt för denna att om så erfordras meddela interimistiskt beslut i ämnet. Vidare yrkas, att sakägare, som till följd av skyddsbestämmelser åsamkas större intrång än han är skyldig att tåla utan ersättning, skall äga rätt till ersättning i den omfattning som av vattendomstol prövas skäligt. I fråga om skydd för ytvatten framhålles i motionerna att betande djur ofta ådrager sig sjukdomar eller parasiter till följd av att betesmarkerna infekterats av kloakvatten vid högförlöde. Motionärerna anser att de föreslagna bestämmelserna om förbud mot utsläpp av kloakvatten bör utformas så att de bereder skydd jämväl i detta hänseende. Motionärerna anser också att bestämmelserna om kostnadsfördelning i 8 kap. 28 § vattenlagen bör ändras så att avloppsintressent kan få full ersättning för merkostnad som förorsakas av det nya stadgandet om förbud mot utsläpp av kloakvatten.

I motionerna I: 662 och II: 806 yrkas att länsstyrelse skall få möjlighet att fastställa skyddsområde och särskilda föreskrifter utan beaktande av frågan, huruvida därav föranlett intrång är ersättningsgillt, samt att sakägare, sedan länsstyrelse fastställt skyddsområde, skall äga föra ersättningstalan vid domstol. Vidkommande ytvattenskyddet yrkas i motionerna sådan ändring i förslaget att möjlighet öppnas att anordna skyddsområden även för ytvatten samt att obligatorisk förprovning införes beträffande förelag som

påverkar ytvattensituationen. Slutligen hemställes att det föreslagna tillägget till 8 kap. 28 § vattenlagen ej måtte godtagas.

Såsom departementschefen framhållit, föreligger som en följd av den alltmer omfattande föroreningen av landets ytvatten liksom av den på flera håll förekommande grundvattensänkningen brist på naturligt rena, opåverkade vattentillgångar. Eftersom anspråken på rent konsumtionsvatten ständigt ökar samtidigt som behovet av områden, där avloppsvatten kan släppas ut, gör sig i allt högre grad gällande, kräves vittgående åtgärder till förhindrande av förorening av vattentillgångarna i syfte att trygga vattnets kvalitet. Som ett led i dessa åtgärder föreslås nu ändringar i förtydligande och fullständigande riktning uti vattenlagens bestämmelser om skydd för vattenförsörjningen. Utskottet hälsar förslaget med tillfredsställelse men vill samtidigt understryka att den av departementschefen antydda utvecklingen uppenbarligen kräver att frågan om skydd för vattenförsörjningen och om vattenvården i allmänhet även i fortsättningen följes med uppmärksamhet och att alla möjligheter till förbättring i detta hänseende tillvaratages. De förslag som härutinnan framlägges i ovannämnda motioner och i de av utskottet samtidigt behandlade fristående motionerna II: 166 och II: 382 är på sätt nedan närmare skall beröras i många hänseenden förtjänta av beaktande under det fortsatta arbetet på området.

Vidkommande det framlagda lagförslaget och de däri motionsvis yrkade ändringarna vill utskottet anföra följande.

De i flera remissyttranden och i motionerna I: 662 och II: 806 framförda önskemålen om *enhetliga skyddsbestämmelser för grundvatten- och ytvattentillgångar* har främst motiverats av behovet av skyddsområden för ytvattentäkter. Såsom departementschefen framhållit spelar ytvattentäkterna redan nu en stor roll för vår vattenförsörjning och deras betydelse kommer med all sannolikhet att öka. I likhet med departementschefen finner utskottet att det därför i och för sig varit önskvärt att genom enhetlig lagstiftning markera att grundvatten och ytvatten från skyddssynpunkt är lika betydelsefulla. På sätt departementschefen närmare utvecklat överensstämmer en sådan uppläggning emellertid mindre väl med vattenlagens allmänna systematik och kan för sitt genomförande fordra ett tidskrävande lagstiftningsarbete. Med hänsyn härtill har det nu framlagda förslaget, som bedömts angeläget, uppbyggts på nuvarande regelsystem. Den ståndpunkt som departementschefen sålunda intagit måste enligt utskottets mening anses berättigad. Vid sådant förhållande kan utskottet ej tillstyrka det i motionerna I: 662 och II: 806 framställda yrkandet om införande genom ändring i Kungl. Maj:ts förslag av möjlighet att anordna skyddsområden för ytvatten.

De förordade bestämmelserna om *skyddsområden för grundvattentill-*

gångar har betecknats som en huvudpunkt i kommittéförslaget och åsyftar att avhjälpa väsentliga brister i den nuvarande skyddslagstiftningen. Såsom i det föregående berörts innebär förslaget att vattenförsörjningen inom samhällen och andra mera sammanhängande bebyggelseområden skall kunna beredas skydd — annorledes än servitutsvägen — genom att generella föreskrifter, med giltighet inom ett fastställt område, utfärdas angående vad som är att iakttaga jämlikt den allmänna aktsamhetsregeln. Medan förslaget härutinnan mottagits med gillande, har såväl vid remissbehandlingen som i motionerna kritik riktats mot att befogenheten att fastställa skyddsområden anförtrots länsstyrelserna. Eftersom skyddsföreskrifterna icke får innebära större intrång för berörda sakägare, än vad dessa enligt allmänna rättsgrundsatser är pliktiga att tåla utan ersättning, tillägges sålunda, såsom i motionerna framhållits, administrativ myndighet genom förslaget kompetens att avgöra mången gång svårbedömbara judiciella frågor. Med hänsyn till att sådana frågor redan med gällande ordning avgöres av vattendomstol bl. a. vid bestämmande av servitut till skydd för befintliga grundvattentäkter kan således starka skäl anses föreligga för att jämväl uppgiften att fastställa skyddsområden anförtros domstolarna. I likhet med departementschefen vill utskottet framhålla att syftet med den nya lagstiftningen är att aktivera skyddsverksamheten och skapa bättre möjligheter att planmässigt tillgodose vattenförsörjningens skyddsbehov, så att tillgången på tillfredsställande konsumtionsvatten kan säkerställas för framtiden. Utskottet vill vidare erinra om att länsstyrelserna redan nu äger meddela skyddsföreskrifter enligt hälsovårdsstadgan, och genom att icke heller dessa föreskrifter får sträcka sig längre än vad sakägaren enligt nyssnämnda principer är skyldig att tåla utan ersättning, ankommer således redan med gällande regler på administrativ myndighet att i viss omfattning pröva frågor av förevarande slag. Med hänsyn härtill, och då länsstyrelserna med deras möjligheter att taga egna initiativ för att planmässigt tillgodose vattenförsörjningens skyddsbehov får anses väl ägnade att fullgöra hithörande uppgifter, anser sig utskottet kunna biträda departementschefens förslag i denna organisationsfråga. Utskottet avstyrker därför bifall till vad i motionerna I: 661 och II: 807 i förevarande hänseende yrkats.

Såsom departementschefen funnit skulle väl vissa fördelar kunna vinnas, om länsstyrelserna tillades befogenhet att meddela skyddsföreskrifter utan att behöva taga hänsyn till intrång, medan det skulle ankomma på domstol att i efterhand avgöra ersättningsfrågan. Utskottet delar departementschefens uppfattning att vissa komplikationer i ersättningshänseende kan uppkomma, om länsstyrelse i syfte att tillgodose skyddsbehovet meddelade längre gående skyddsbestämmelser än grundvattentillgångens ägare begärt eller önskat. Då dessa förhållanden i vart fall torde böra närmare

utredas, innan en kompetensfördelning av angivet slag genomföres, avstyrker utskottet bifall till de yrkanden om ändring i Kungl. Maj:ts förslag som på denna punkt framförts i motionerna I: 662 och II: 806.

Det skydd för ytvatten som innefattas i de föreslagna bestämmelserna om *förbud mot avloppsutsläpp i vissa fall till skydd för viktiga ytvattentäkter* har i motionerna I: 661 och II: 807 ansetts otillräckligt för boskapskötselns behov. I likhet med motionärerna finner utskottet det självfallet angeläget att betande djur såvitt möjligt skyddas från olägenheter genom vattenförorening också av det slag som åsyftas i motionerna. Även andra beaktansvärda intressen, t. ex. friluftsbad och det allmänt hygieniska intresset av att hindra förorening av sjöar och vattendrag, kunde i och för sig motivera möjlighet till förbud mot kloakvattenutsläpp. De båda motstående intressena måste emellertid här vägas mot varandra och det synes därför nödvändigt att gå fram i etapper. Med hänsyn härtill synes man böra godtaga propositionens ståndpunkt, att tills vidare endast vattenförsörjningen för samhälle eller livsmedelsindustri skall kunna utgöra grund för förbud mot avledning av kloakvatten. I detta sammanhang bör även framhållas, att jordbruket, som för sina anläggningar i betydande mån är i behov av möjligheten att leda bort avloppsvatten, i den här föreliggande avvägningsfrågan är engagerad på båda sidor, samt att den föreslagna kompensationsregeln i 8 kap. 28 § andra stycket skulle vara svår att tillämpa i det ifrågasatta fall, då skydd påfordrades för boskapskötsel. Utskottet kan därför ej tillstyrka de i motionerna föreslagna tilläggen till 8 kap. 23 § andra stycket vattenlagen. De synpunkter som anlagts på nu berörda spörsmål gör sig enligt utskottets mening jämväl gällande beträffande den i motionerna I: 662 och II: 806 föreslagna bestämmelsen om obligatorisk förprovning av företag som kan förändra ytvattenförhållandena. Utskottet avstyrker därför bifall även till dessa motioner, såvitt nu är i fråga.

De föreslagna stadgandena om *viss kostnadsfördelning mellan vattenförsörjningsintresse och avloppsintresse* har närmast föranletts av förbudet mot kloakvattenutsläpp till skydd för viktiga ytvattentäkter. Därjämte har redan med nuvarande lagstiftning behov ansetts föreligga av en lagstadgad bidragsmöjlighet i de fall särskilt långtgående reningsåtgärder krävs för att hindra menlig inverkan på en ytvattentäkt. Den förordade lösningen överensstämmer enligt vad kommittén anfört med det förfaringsätt som följts vid uppgörelser i godo rörande skydd för ytvatten. Såsom departementschefen anmärkt innehåller vidare vattenlagen redan nu en likartad regel, avseende det fall att kloakvatten avledes till samma vattenområde från två eller flera samhällen och något samhälle, men ej ett annat, vidtagit reningsåtgärder. För sådant fall kan det förorenande samhället efter skälighetsprövning åläggas att bidra till det förstnämnda samhällets reningskostnader. Vid angivna förhållanden, och då vattendomstolarna således re-

dan enligt gällande lag har att bedöma frågor av detta slag, kan utskottet ej dela de i motionerna I: 662 och II: 806 uttalade betänkligheterna rörande tillämpningen av den nu förordade bestämmelsen om kostnadsfördelning mellan vattenförsörjnings- och avloppsintressen. Utskottet avstyrker därför bifall till dessa motioner, i vad däri yrkats avslag på Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av 8 kap. 28 § vattenlagen. Utskottet vill emellertid framhålla, att man vid tillämpningen av denna bestämmelse icke får bortse från att intresset av att hålla vattendragen rena från vissa synpunkter kan anses vara av större vikt än intresset att till lägsta kostnad bortleda avloppsvatten. Genom att bidragsskyldigheten skall avgöras efter skälighetsprövning torde vidare möjlighet föreligga att i enlighet med det i motionerna I: 661 och II: 807 framförda önskemålet tillerkänna avloppsintressent full ersättning för uppkommande merkostnader för reningsåtgärder vid förbud enligt 8 kap. 23 § andra stycket vattenlagen. Utskottet avstyrker därför bifall också till dessa motioner, såvitt nu är i fråga.

Mot de av departementschefen föreslagna ändringarna i vattenlagen avseende tillsyn över radioaktiv förorening har utskottet icke funnit anledning till anmärkning.

På grund av vad sålunda upptagits, och då skäl till erinran mot det föreliggande lagförslaget ej heller eljest föreligger, tillstyrker utskottet att riksdagen med avslag å motionerna I: 661 och II: 807 samt I: 662 och II: 806, såvitt därigenom yrkats ändring i förslaget, antager det framlagda förslaget till lag om ändring i vattenlagen.

I propositionen behandlas även frågan om den närmare utformningen av de skyddsbestämmelser för grundvattentillgång som skall utfärdas av länsstyrelse. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har på uppdrag av Kungl. Maj:t utarbetat ett preciserat förslag till normalskyddsbestämmelser i syfte att underlätta länsstyrelsernas verksamhet vid fastställandet av skyddsområden. Departementschefen, som funnit att särskilda sådana bestämmelser ej bör utfärdas, har i propositionen framlagt vissa sammanfattande synpunkter på frågan om skyddsföreskrifternas innehåll. Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot departementschefens uttalanden i ämnet, vill med anledning av motionerna I: 662 och II: 806 i sammanhanget understryka vikten av att skyddsbestämmelserna utformas och dispens därifrån meddelas under tillvaratagande av den lokala sakkunskap som representeras av vederbörande kommunala myndigheter.

I den fristående motionen II: 382 upptages vissa frågor om förvaringen av petroleumprodukter i underjordisk cistern. Departementschefen har i frågan om skyddsbestämmelsernas utformning bl. a. anfört att inom hela det skyddade området det bör vara förbjudet att anordna förråd av petroleum-

produkter och andra brandfarliga varor annorledes än i överensstämmelse med kommerskollegiets tillämpningsföreskrifter till förordningen om brandfarliga varor. Enligt bestämmelser i denna förordning skall i marken kring underjordisk cistern för förvaring av brandfarlig vätska, där det med hänsyn till förhållandena är nödvändigt, särskilt skydd vara anordnat som verksamt förhindrar skada till följd av läckage från cisternen. Vidare gäller att kommerskollegium skall utfärda de närmare föreskrifter som efterfordras för tillämpning av förordningen ävensom de allmänna anvisningar till densamma, vilka må finnas erforderliga.

I motionen II: 382 hemställas nu om sådan ändring i förordningen att därav framgår att i marken kring underjordisk cistern för förvaring av petroleumprodukter skall finnas skydd i form av betongkasun av fullgod beskaffenhet eller annan fullt säker anordning som verksamt förhindrar skada på yt- eller grundvattentäkt. Vidare föreslås att föreskrifter utfärdas angående kontinuerlig kontroll av i marken redan nedlagda oljecisterner. Till stöd för motionsyrkandena anföres i huvudsak att oljebehållare ofta läcker efter ett antal år, varigenom risk uppkommer för att olja sprides i marken i riktning mot grundvatten eller mot dräneringar med anslutning till avloppssystemet med påföljd att biologiska avloppsreningsverk kan sättas ur funktion.

Motionärerna berör enligt utskottets mening problem av mycket stor betydelse för vattenförsörjningen. I likhet med motionärerna finner utskottet det angeläget att alla rimliga åtgärder vidtages i den riktning som angives i motionen. F. n. utarbetas inom kommerskollegium tillämpningskungörelsen till förordningen om brandfarliga varor jämte anvisningar. Utskottet förutsätter att de av motionärerna berörda spörsmålen därvid ägnas vederbörlig uppmärksamhet. Vid sådant förhållande synes motionen icke böra föranleda annan riksdagens åtgärd, än att riksdagen som sin mening giver till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen II: 382.

I de i anledning av propositionen väckta motionerna samt i motionen II: 166 beröres vissa frågor om den framtida vattenvården.

Vad först angår *vattenvårdens organisation*, erinras i motionerna I: 662 och II: 806 om de nya och mångskiftande uppgifter som avses skola tillkomma främst länsstyrelse. Dessa kan enligt motionärerna ej fullgöras på ett tillfredsställande sätt, om icke nya personella och ekonomiska resurser tillskapas och de nuvarande provisoriska snarast följes av en effektiv och slutlig lösning av vattenvårdens organisatoriska problem. Motionärerna hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t betonar vikten av vad sålunda anförts.

Krav på utbyggnad av vattenvårdens organisation framställs jämväl i motionen II: 166. Motionärerna hemställer om sådan förstärkning av den officiella vattenvården att denna tillföres sakkunskap på bl. a. medicinens,

teknikens, jordbrukets och fiskets områden och erhåller sådana resurser att aktuella ärenden kan behandlas mera ingående än f. n. och viss rådgivande verksamhet gentemot kommunerna utövas.

Vattenvårdskommittén fortsätter enligt uppgift i årets riksdagsberättelse sitt arbete med en förnyad översyn av vattenvårdens organisation och i samband därmed överväges dels frågan om anordnande av vattenvårdsförbund för tillsyn över särskilda vattendrag eller vattenområden och dels spørgsmålet om forskning inom vattenvården. Enligt ett vid innevarande riksdag lämnat interpellationssvar avser kommittén att om möjligt till sommaren 1964 framlägga sitt slutbetänkande. Utskottet, som i sammanhanget vill understryka forskningens betydelse, finner det liksom motionärerna angeläget att berörda frågor snarast bringas till en lösning. Med hänsyn till att utredningsarbetet inom kort kan beräknas vara avslutat anser utskottet att något närmare ställningstagande från riksdagens sida till de förslag som framföres i motionen II: 166 icke är påkallat. Motionen innehåller emellertid otvivelaktigt synpunkter som kan förtjäna beaktande. Vid angivna förhållanden anser utskottet att berörda motioner, såvitt nu är i fråga, icke bör föranleda annan riksdagens åtgärd än en hemställan att motionen II: 166 måtte överlämnas till vattenvårdskommittén för att övervägas vid fullgörandet av utredningsuppdraget.

Utskottet upptager slutligen till behandling vissa motionsvis framförda yrkanden om *utredningar angående vattenvården*.

I motionerna I: 661 och II: 807 framhålles bl. a. att det genom propositionen framlagda förslaget medför vissa förbättringar i fråga om vattenförsörjningen, dock endast under förutsättning att exploateringsintresset är av mera betydande omfattning. Enskilda personer eller andra smärre vattentäktsintressen tillgodoses sålunda ej, icke heller allmänna naturvårds-, folkhälso- och trivselsynpunkter annat än i den mån de direkt sammanfaller med ett mera betydande vattentäktsintresse. Vidare har enligt motionärerna vattenskyddet icke genom propositionen blivit tillräckligt tillgodosett såvitt gäller glesbebyggelsen. Jordbrukets med vattenföroreningen sammanhängande problem har ej heller lösts. Motionärerna finner därför att en allmän förbättring av vattenvårdslagstiftningen är angelägen. I motionerna, vari anvisas vissa riktlinjer för det fortsatta reformarbetet, erinras vidare om att möjligheterna att begränsa vattenföroreningarna och sanera redan förorenade vattenområden är beroende av tekniska och ekonomiska resurser, vilkas tillräcklighet särskilt i sistnämnda avseende är avhängig av de nuvarande föroreningarnas omfattning. Motionärerna, som betonar vikten av fortsatt forskningsarbete, anser slutligen att till komplettering av vattenvårdskommitténs år 1954 lämnade redovisning av föroreningssituationen en undersökning nu bör göras, avseende rådande förhållanden, inträffade förbättringar och föreliggande planer på fortsatta reningsåtgärder. Motionärerna hemställer om utredning av de sålunda berörda spørgsmålen.

I motionerna I: 662 och II: 806 hemställas vidare om utredning rörande den omfattning, i vilken det är lämpligt och praktiskt möjligt att skydda ytvatten enligt samma normer som nu genomföres beträffande grundvatten.

Slutligen framhålles i motionen II: 166 att gällande lag tillgodoser vattenvården, så långt fiske- och bebyggelseintressen beröres, men även i dessa fall på ett otillräckligt sätt. I sistnämnda avseende hänvisas till att det beträffande mindre bebyggelseområden i praktiken råder stor frihet i fråga om reningsåtgärder. Vissa näringar av väsentligt större ekonomiskt intresse än fisket, i första hand jordbruk och boskapskötsel, liksom naturskyddet över huvud taget, tillgodoses enligt motionärerna f. n. på intet sätt tillräckligt. I motionen hemställas därför om sådan ändring i gällande lag att det skydd mot föroreningar som därigenom beredes kommer att omfatta jämväl nu angivna intressen.

Det föreliggande lagförslaget innebär ett viktigt steg mot bättre förhållanden på vattenvårdens område. Såsom utskottet tidigare framhållit måste emellertid alla möjligheter till fortsatt förbättring tagas till vara. Mot bakgrund av den vid remissbehandlingen omvittnade utvecklingen mot ett större utnyttjande av ytvatten för vattenförsörjningsändamål är det uppenbart att de framtida åtgärderna i stor utsträckning måste inriktas på att skydda ytvattentillgångarna. Vad i detta hänseende föreslagits i motionerna förtjänar allvarligt beaktande. Något närmare ställningstagande från riksdagens sida till de olika uppslagen är emellertid nu icke möjligt. Dessa torde i stället få övervägas i samband med det fortsatta utredningsarbete på vattenvårdens område som utskottet i likhet med motionärerna anser böra komma till stånd. Utredningsuppdraget bör således till en början omfatta de i motionerna I: 661 och II: 807 åsyftade ytterligare åtgärder som i form av lagstiftning eller eljest må erfordras för att motverka förorening av vattenområden. Härvid bör bl. a. undersökas möjligheterna att i enlighet med de i flera remissyttranden och i motionerna I: 662 och II: 806 framförda önskemålen tillskapa skyddsområden för ytvattentäkter. Utredningen bör i detta hänseende vara oförhindrad att föreslå annan lösning av organisationsfrågorna än som innefattas i bestämmelserna om skyddsområden för grundvattentäkt. En samordning av bestämmelserna för ytvatten- och grundvattentäkter bör eftersträvas. Avvägningen mellan vattentäktsintresse och avloppsintresse synes även böra upptagas till övervägande i hela sin vidd. Slutligen bör undersökas, huruvida ett ökat skydd mot förorening bör beredas de intressen som avses med motionen II: 166. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, om utredningsarbetet bör uppdragas åt vattenvårdskommittén eller utföras på annat sätt.

Med anledning av vad sålunda anförts synes riksdagen böra i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i dessa frågor.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte med avslag å följande motioner, nämligen

1) I: 661 och II: 807 samt

2) I: 662 och II: 806,

såvitt i motionerna yrkats ändring i den föreslagna lagtexten,

antaga det genom förevarande proposition, nr 42, framlagda förslaget till lag om ändring i vattenlagen;

B. att riksdagen måtte i anledning av motionen II: 382 som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om förvaringen av petroleumprodukter i underjordisk cistern;

C. att riksdagen måtte i anledning av motionen II: 166, i vad avser vattenvårdens organisation, hos Kungl. Maj:t anhålla att motionen överlämnas till vattenvårdskommittén för att i nämnt hänseende beaktas vid kommitténs arbete;

D. att riksdagen måtte i anledning av därom i motionerna I: 661 och II: 807, I: 662 och II: 806 samt II: 166 framställda yrkanden hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning i av utskottet angivna hänseenden angående vattenvården;

E. att följande motioner, nämligen

1) I: 661 och II: 807,

2) I: 662 och II: 806,

3) II: 166 samt

4) II: 382,

i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 mars 1964

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Lindahl, Ebbe Ohlsson, Svante Kristiansson, Knut Johansson*, Åkesson, Lennart Geijer* och Axel Kristiansson;

från andra kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, Nyberg, Wachtmeister, Grebäck, Svenning, Hamrin i Kalmar och fru Ekroth.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av herrar *Axel Kristiansson, Nyberg, Grebäck och Hamrin* i Kalmar, vilka anfört:

»Såsom framgår av utskottets utlåtande har delade meningar framkommit rörande förfaringssättet i fråga om skyddsområde för grundvattentillgång. Motioner har sålunda väckts om att den judiciella bedömning, som blir förknippad med dylika skyddsområden, skall åvila domstol i stället för administrativ myndighet. Liknande synpunkter har framförts i ett betydande antal remissvar. Vi delar de betänkligheter från rättssäkerhets-synpunkt, som sålunda kommit till uttryck.

Frågan om det lämpligaste tillvägagångssättet, då det gäller att föra den åsyftade bedömningen under judiciell instans, har emellertid inte utretts. Betydande lagtekniska problem innefattas också i denna fråga. Av dessa skäl har vi ansett oss tills vidare böra godtaga utskottets ställningstagande i förevarande hänseende. Dock har vi förutsatt att spörsmålen i fråga i enlighet med vad utskottet förordat tages upp till förnyad prövning vid det utredningsarbete rörande vattenvården som avses komma till stånd. Vi förväntar även att bestämmelserna såsom de nu förordas utformade, kommer att tillämpas med stor varsamhet.»